

PlanMER Bestemmingsplan Landelijk Gebied

Gemeente Schagen

Passende beoordeling in het kader van de
natuurbeschermingswet 1998, artikel 19j

projectnr 243078
versie 1
6 november 2012

auteur

Martijn Korthorst

Opdrachtgever

Gemeente Schagen
Postbus 8
1740 AA Schagen

datum vrijgave

6 november 2012

beschrijving versie 01

Concept

goedkeuring

J. van Belle

vrijgave

A. van Dongen

Inhoud

blz.

Stap 1: Beoordeling mogelijkheid op significantie effecten	4
1 Inleiding.....	5
1.1 Aanleiding.....	5
1.2 Vraagstelling van de passende beoordeling.....	5
1.3 Te beschouwen Natura 2000-gebieden.....	7
1.4 Basisinformatie Natura 2000-gebieden	10
2 Voorgenomen activiteit	11
2.1 Voorgenomen ontwikkelingsmogelijkheden.....	11
2.2 Selectie van onderwerpen voor nadere uitwerking	12
2.2.1 Agrarisch gebruik.....	12
2.2.2 Recreatie.....	19
2.2.3 Overige ontwikkelingsmogelijkheden.....	19
2.3 Conclusie.....	19
Stap 2: Nadere beoordeling van mogelijke effecten van ammoniakdepositie vanuit de veehouderij op Natura 2000-gebieden.....	21
3 Kenmerken van de gebieden en gevoeligheid voor stikstofdepositie.....	23
3.1 Instandhoudingsdoelstellingen en kernopgaven per gebied	23
3.2 Gevoeligheid van habitats voor stikstofdepositie en het belang van andere factoren	23
3.3 Instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en gevoeligheid voor stikstofdepositie	24
4 Scenariostudie stikstofdepositie	25
4.1 Scenario's.....	25
4.2 Resultaten van de scenariostudie naar stikstofdepositie	27
4.2.1 Huidige feitelijke situatie	27
4.3 Conclusies en aanbevelingen	32
4.3.1 Spelregels beperking effecten natuur	32
Referenties	34
5 Bijlage: Achtergrondgegevens per Natura 2000-gebied	35
5.1 Zwanenwater & Pettemerduinen.....	35
5.2 Duinen Den Helder - Callantsoog	38
5.3 Abtskolk & De Putten	40
5.4 Noordzeekustzone.....	41
5.5 De Waddenzee.....	43
5.6 Schoorlse duinen.....	46

Stap 1: Beoordeling mogelijkheid op significantie effecten

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Schagen is voornemens om het bestemmingsplan voor haar buitengebied te actualiseren. De aanleiding tot het actualiseren van het bestemmingsplan is onder andere het feit dat (een groot deel van) de vigerende plannen ruim 10 jaar oud zijn.

Omdat binnen het voorgenomen bestemmingsplan ontwikkelingen mogelijk worden gemaakt die qua omvang vallen onder de MER-(beoordelings-)plicht, is het noodzakelijk om een PlanMER op te stellen. Bovendien is een PlanMER noodzakelijk in verband met het opstellen van een passende beoordeling in het kader van de natuurbeschermingswet. Het PlanMER dient er voor om de milieu-informatie te verschaffen die nodig is voor de verdere planvorming van het voorgenomen bestemmingsplan en voor de besluitvorming over het plan.

Het belangrijkste beleidsthema dat zal doorwerken in het nieuwe bestemmingsplan is het beleid inzake de landbouw. De wijze waarop de uitbreiding van bestaande agrarische bedrijven de ruimte krijgt, is hierbij van groot belang. Ammoniakdepositie afkomstig van veehouderijen is een aspect wat in dit kader aandacht behoeft. De gemeente onderzoekt of meer ruimte kan worden gegeven voor de uitbreiding van bestaande grondgebonden bedrijven, waarbij tevens rekening moet worden gehouden met de waarden van het landschap en de natuur.

Met name de voorgenomen ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw maken het nodig om voor het bestemmingsplan een milieueffectrapport en een zogenaamde 'passende beoordeling' op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 op te stellen. Het voorliggende document is die passende beoordeling. Hieronder wordt uiteengezet wat dit begrip inhoudt. De passende beoordeling is onderdeel van het milieueffectrapport (planMER), maar is wel als zodanig te herkennen.

Hierboven is gezegd dat in de passende beoordeling met name het beleid inzake de landbouw van belang is. Hiermee is feitelijk al een voorschot genomen op de uitkomst van eerste stap van de beoordeling van mogelijke effecten op de zogenaamde Natura 2000-gebieden. In deze stap is voor alle ontwikkelingsmogelijkheden nagegaan of een passende beoordeling nodig is, vanwege hun kans op effecten op de Natura 2000-gebieden. In hoofdstuk 2 van dit document wordt verslag gedaan van deze stap.

1.2 Vraagstelling van de passende beoordeling

Omdat in de gemeente en in de directe omgeving een aantal Natura 2000-gebieden ligt, doet zich de vraag voor of de ontwikkelingen die het voorgenomen bestemmingsplan mogelijk zal maken, negatieve effecten kunnen hebben op de instandhoudingsdoelen voor deze gebieden. Als dat het geval is, moet op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 voor het bestemmingsplan een passende beoordeling worden uitgevoerd. Dit volgt uit artikel 19j van de Natuurbeschermingswet 1998, en de daaraan gerelateerde artikelen.

Natuurbeschermingswet, 1998, Artikel 19j

1. Een bestuursorgaan houdt bij het nemen van een besluit tot het vaststellen van een plan dat, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, met uitzondering van de doelstellingen, bedoeld in artikel 10a, derde lid, voor een Natura 2000-gebied, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in dat gebied kan verslechteren of een significant verstorend effect kan hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, ongeacht de beperkingen die terzake in het wettelijk voorschrift waarop het berust, zijn gesteld, rekening
 - a. met de gevolgen die het plan kan hebben voor het gebied, en
 - b. met het op grond van artikel 19a of artikel 19b voor dat gebied vastgestelde beheerplan voor zover dat betrekking heeft op de instandhoudingsdoelstelling, met uitzondering van de doelstellingen, bedoeld in artikel 10a, derde lid.
2. Voor plannen als bedoeld in het eerste lid, die niet direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van een Natura 2000-gebied maar die afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kunnen hebben voor het desbetreffende gebied, maakt het bestuursorgaan alvorens het plan vast te stellen een passende beoordeling van de gevolgen voor het gebied waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstelling, met uitzondering van de doelstellingen, bedoeld in artikel 10a, derde lid, van dat gebied.
3. In de gevallen, bedoeld in het tweede lid, wordt het besluit, bedoeld in het eerste lid, alleen genomen indien is voldaan aan de voorwaarden, genoemd in de artikelen 19g en 19h.
4. De passende beoordeling van deze plannen maakt deel uit van de ter zake van die plannen voorgeschreven milieu-effectrapportage.
5. De verplichting tot het maken van een passende beoordeling bij de voorbereiding van een plan als bedoeld in het tweede lid geldt niet in gevallen waarin het plan een herhaling of voortzetting is van een plan of project ten aanzien waarvan reeds eerder een passende beoordeling is gemaakt, voor zover de passende beoordeling redelijkerwijs geen nieuwe gegevens en inzichten kan opleveren omtrent de significante gevolgen van dat plan.
6. Het eerste tot en met derde lid en het vijfde lid zijn van overeenkomstige toepassing op projectbesluiten als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, onderdeel f, van de Wet ruimtelijke ordening.

In de omgeving van de gemeente Schagen liggen een aantal Natura 2000-gebieden die zowel zijn aangewezen als Habitat- en als Vogelrichtlijngebied. De gebieden bevatten habitats waarvoor instandhoudingsdoelen gelden, die gevoelig zijn voor de invloed van landbouw.

In de passende beoordeling wordt de volgende vraag beantwoord:

Kunnen de ontwikkelingen die het voorgenomen bestemmingsplan mogelijk maakt - gelet op de instandhoudingsdoelstelling voor de Natura 2000-gebieden in het plangebied en de directe omgeving - de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in die gebieden verslechteren of een significant verstorend effect hebben op de soorten waarvoor de gebieden zijn aangewezen?

Het is vervolgens aan de gemeente om te bepalen, hoe deze gevolgen in acht kunnen worden genomen. De passende beoordeling kan hiervoor wel suggesties doen.

De beantwoording van de vraagstelling gebeurt in twee stappen:

- in stap 1 wordt nagegaan, of activiteiten waarop het bestemmingsplan zich richt negatieve gevolgen kunnen hebben voor de instandhoudingsdoelstelling van natuurgebieden in de omgeving van het grondgebied van de gemeente Schagen;
- Deze stap heeft het karakter van een zogenaamde Voortoets: er wordt bepaald welke activiteiten en aspecten niet leiden tot negatieve gevolgen en dus niet nader beoordeeld hoeven te worden;

- in stap 2 wordt ingezoomd op de mogelijke activiteiten / aspecten die wel gevolgen kunnen hebben. Daarbij wordt ook ingegaan op de vraag of de gevolgen als significant moeten worden beschouwd.

Vogel- en Habitatrichtlijn, Natura 2000

De Europese Vogelrichtlijn (vastgesteld in 1979) heeft tot doel alle in het wild levende vogelsoorten, hun eieren, nesten en leefgebieden en de bescherming van trekvogels wat hun broed-, rui- en overwinteringgebieden betreft en rustplaatsen in hun trekzones. De richtlijn kent twee sporen: algemeen geldende regels voor de bescherming van de soorten, die overal van toepassing zijn en de instelling (door de lidstaten) van speciale beschermingszones (de 'Vogelrichtlijngebieden') voor vogelsoorten die bijzonder kwetsbaar zijn. Na 1979 is de richtlijn nog diverse malen aangepast, maar hij is nog altijd van kracht.

In 1992 werd de Vogelrichtlijn aangevuld met de Habitatrichtlijn. De Habitatrichtlijn draagt bij aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het in stand houden van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna. Van zowel typen habitats als van soorten dieren en planten zijn lijsten opgesteld die in het kader van de richtlijn beschermd dienen te worden. Ook in deze richtlijn kunnen de genoemde sporen worden onderscheiden: enerzijds de algemene bescherming van bepaalde soorten, anderzijds de aanwijzing van speciale beschermingszones (de 'Habitatrichtlijngebieden').

De speciale beschermingszones vormen samen een samenhangend Europees netwerk van natuurgebieden, dit netwerk wordt aangeduid als Natura 2000. Gezamenlijk vormen deze gebieden de hoeksteen voor behoud en herstel van biodiversiteit.

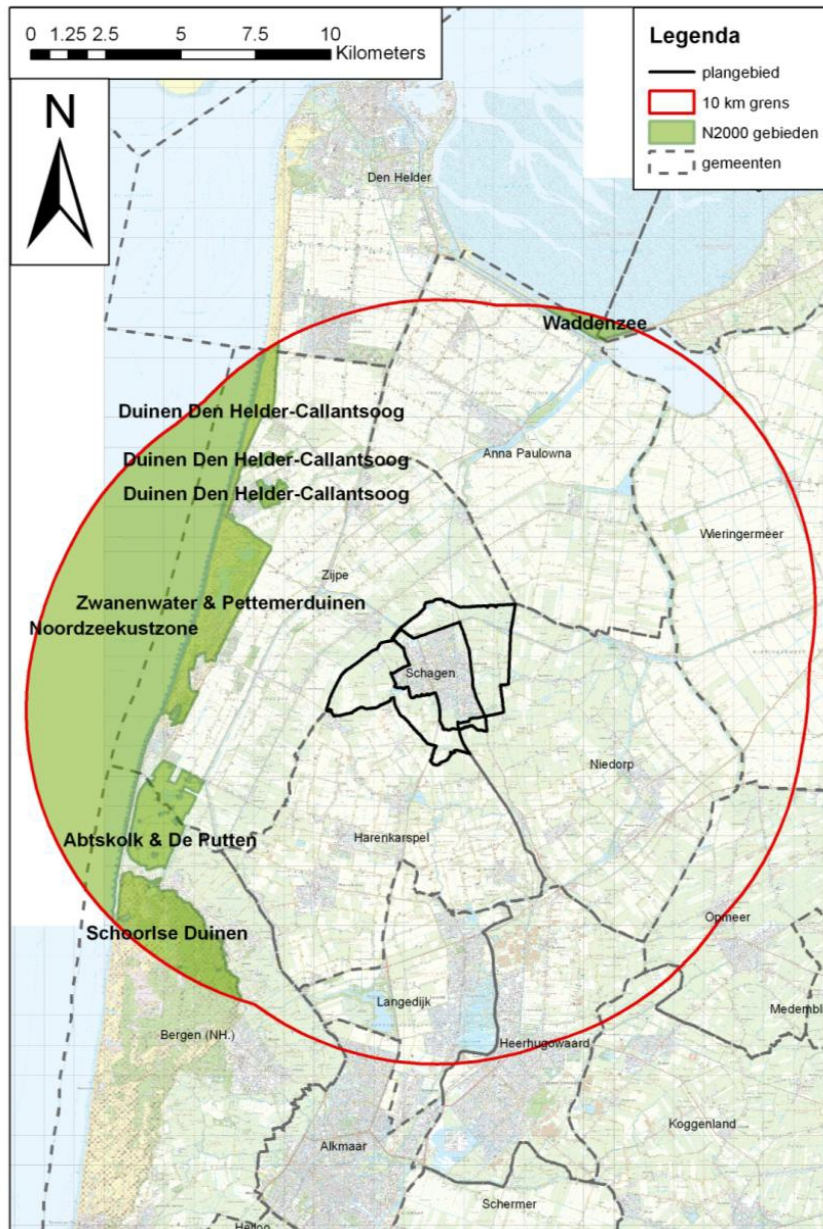
In Nederland zijn de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn vertaald in de Flora- en faunawet (voor de soortbescherming) en in de Natuurbeschermingswet 1998 (voor de bescherming van de Natura 2000-gebieden).

De aanwijzing van de vogelrichtlijngebieden is in het algemeen definitief. Voor de meeste Habitatrichtlijngebieden zijn de definitieve aanwijzingen nog niet tot stand gekomen. De bepalingen in de Natuurbeschermingswet 1998 omtrent het uitvoeren van een passende beoordeling zijn voor zowel de definitief als de niet definitief aangewezen gebieden van toepassing. De voorliggende Passende beoordeling is gebaseerd op de Ontwerp Aanwijzingsbesluiten van de betreffende gebieden.

1.3 Te beschouwen Natura 2000-gebieden

In deze passende beoordeling wordt voor gebieden op enige afstand ingegaan op de vraag of er negatieve effecten kunnen optreden. Met name voor de mogelijke gevolgen van stikstofdepositie (vanuit de veehouderij) op daarvoor gevoelige habitats, is de vraag hoe ver de effecten zich kunnen uitstrekken niet zomaar te beantwoorden.

Daarom is in eerste instantie uitgegaan van een ruim gebied rond de gemeentegrens van Schagen, namelijk een zone tot een afstand van circa 10 km van de gemeentegrens. In figuur 1.1 is dit gebied weergegeven, met daarin aangeduid de Natura 2000-gebieden die in deze passende beoordeling zijn betrokken.

Figuur 1-1: Gemeente Schagen en (omliggende) Natura 2000-gebieden.

In de omgeving van de gemeente Schagen liggen de volgende Natura 2000-gebieden;

- Duinen Den Helder - Callantsoog
- Zwanenwater & Pettemerduinen
- Abtskolk & De Putten
- Noordzeekustzone
- Waddenzee
- Schoorlse Duinen

Onderstaand wordt hier nader op ingegaan.

- **Duinen Den Helder - Callantsoog**

Het gebied Duinen Den Helder - Callantsoog bestaat van noord naar zuid uit de Grafelijkheidsduinen en de Donkere Duinen, de Noordduinen (de strook tussen Den Helder en Callantsoog) en enkele nollenterreintjes en het Kooibosch ten oosten van het Callantsoog. Het langgerekte duingebied is alleen op basis van de habitatrichtlijn aangewezen. Het heeft

instandhoudingsdoelen voor 13 habitattypen. De te beschermen habitattypen bestaan uit vier type vochtige duinvalleien, witte duinen, twee type grijze duinen, duindoornstruweel, kruipwilgstruwelen, duinbossen en blauwgraslanden. Als complementair doel is de tapuit als broedvogels aangewezen. In de bijlage wordt het gebied en de instandhoudingsdoelen ervan uitgebreid beschreven.

- **Zwanenwateren & Pettemerduinen**

Het Zwanenwater is een vrijwel ongeschonden landschap van overwegend kalkarme duinen met vochtige en drassige valleien, het gebied is zowel aangewezen als vogelrichtlijngebied als habitatrictlijngebied. In het centrum van het gebied liggen twee uitgestrekte duinmeren waarin broedkolonies aanwezig zijn van aalscholver, lepelaar en kleine mantelmeeuw. Het gebied heeft instandhoudingsdoelen voor 13 habitattypen, 5 broedvogels en 2 niet-broedvogels. De bijlage toont de instandhoudingsdoelen en de ligging van de habitattypen in dit gebied.

- **Abtskolk & De Putten**

Dit Natura 2000-gebied is aangewezen op basis van de vogelrichtlijn. Het gebied heeft één instandhoudingsdoel, voor de dwerggans die het gebied gebruikt om te overwinteren. Het gebied bestaat overwegend uit grasland. De Zijpe- en Hazepolder heeft een rechtlijnige verkaveling terwijl het slotenpatroon in de Vereenigde Harger- en Pettemerpolder een minder regelmatig karakter heeft.

- **Noordzeekustzone**

Het zandige kustgebied langs de Noordzee is aangewezen als Natura 2000-gebied op basis van de habitat en vogelrichtlijn. Het gebied bestaat uit kustwateren, ondiepten, enkele zandbanken en de stranden van noordelijk Noord-Holland en de Waddeneilanden. Het gebied is aangewezen voor 7 habitattypen, 6 habitatsoorten (Zeeprk, Rivierprk, Fint, Bruinvis en de Gewone en Grijze zeehond) 3 broedvogelsoorten en 18 niet broedvogelsoorten. Zie de bijlage voor de toelichting.

- **Waddenzee**

De Waddenzee bestaat uit een complex van diepe geulen en ondiep water met zand- en slibbanken waarvan grote delen bij eb droog vallen. Deze banken worden doorsneden door een fijn vertakt stelsel van geulen. Langs het vasteland zoals tegen de kust van Noord-Holland en de eilanden liggen verspreid kweldergebieden, die door grote verschillen in vocht- en zoutgehalte bijdragen aan een zeer diverse flora en vegetatie. Het gebied is aangewezen voor 13 habitattypen, 6 habitatsoorten (Nauwe korfslak, Zeeprk, Rivierprk, Fint, Gewone en Grijze zeehond) 13 broedvogelsoorten en 39 niet broedvogelsoorten. Zie de bijlage voor de toelichting.

- **Schoorlse Duinen**

Het gebied Schoorlse Duinen beslaat een strook kalkarme (en plaatselijk kalkrijkere) duinen die ligt tussen Bergen en de Hondsbossche Zeewering. Hier bevinden zich de hoogste duinen van ons land, tot maximaal 58 m boven zeeniveau. Het is een gevarieerd en uitgestrekt duinlandschap dat reliëfrijk en landschappelijk zeer afwisselend is. In het westen liggen lagere zeereepduinen, gevolgd door een sterk geaccidenteerd landschap met uitgestrekte valleicomplexen, die over een grote oppervlakte zijn begroeid met dophei- en kraaiheivegetatie. De binnenduintrand is vrijwel geheel bebost. Het gebied is als Habitatrictlijngebied en heeft doelstellingen voor 15 habitattypen (www.synbiosys.alterra.nl).

1.4 Basisinformatie Natura 2000-gebieden

De informatie over de Natura 2000-gebieden en de instandhoudingsdoelstellingen die daarvoor gelden, is voornamelijk ontleend aan de informatie op de website van het ministerie van EL&I over Natura 2000 (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000) en de website van dit ministerie met informatie over de beheerplannen voor Natura 2000-gebieden (www.natura2000beheerplannen.nl). Belangrijke gebruikte informatie bronnen zijn:

- de ontwerpbesluiten en de toelichtingen daarbij;
- de gebiedendocumenten;
- de essentietabellen met informatie over kernopgaven, instandhoudingsdoelen en informatie over de landelijke staat van instandhouding;
- de profielendocumenten van de habitattypen die in de beschouwde Natura 2000-gebieden voorkomen;
- Atlas Natura 2000 Kustgebieden van Noord-Holland. Ron van 't Veer & Dorien Hoozeboom juni 2010 Landschap Noord-Holland
- Er zijn behoudens voor het gebied Noordzeekustzone, geen (concept) Natura 2000-beheerplannen beschikbaar.

2 Voorgenomen activiteit

2.1 Voorgenomen ontwikkelingsmogelijkheden

Per thema worden in het MER de uitgangspunten en de voorgenomen wijzigingen voor het nieuwe bestemmingsplan in een opsomming weergegeven. Gezien de ligging van de plangebied t.o.v. van de Natura 2000-gebieden zijn alleen de thema's Landbouw en Recreatie van belang aangezien door 'externe' werking deze thema's ook buiten de plangrenzen gevolgen kunnen hebben en dus ook op de op afstand gelegen Natura 2000-gebieden.

Landbouw:

Ten aanzien van landbouw kent het vigerende bestemmingsplan reeds een aantal stringente regels, bijvoorbeeld over het nieuw vestigen van agrarische bedrijven (niet mogelijk), het omzetten van grondgebonden naar intensieve vormen van landbouw en het realiseren van een intensieve neventak bij een agrarisch bedrijf. De wijzigingen ten opzichte van het vigerende bestemmingsplan bestaan voor landbouw uit:

- Omvang bouwperceel: in de geldende regeling is een bouwvlak opgenomen conform de bestaande omvang. In het nieuwe bestemmingsplan worden dezelfde bouwvlakken opgenomen, maar wordt een wijzigingsbevoegdheid opgenomen met een uitbreidingsmogelijkheid tot 2 ha;
- Bedrijfsgebouwen: de maximale goothoogte is in het nieuwe bestemmingsplan vastgesteld op 6 meter in plaats van 5,5 meter in het vigerende plan, met in het nieuwe bestemmingsplan de mogelijkheid om een dit te verhogen tot een goothoogte van 8 meter. De nieuwe nokhoogte is gesteld op 10 meter. Met een wijzigingsbevoegdheid kan een bouwhoogte van 14 meter worden mogelijk gemaakt. Meerlagige stallen zijn niet toegestaan (alleen vee op de begane grond);
- Biovergisting: ieder van de agrarische bedrijven kan in het nieuwe bestemmingsplan een biovergistingsinstallatie bij het bedrijf plaatsen. In het vigerende bestemmingsplan is hiervoor geen mogelijkheid opgenomen.
- Vrijkomende agrarische bebouwing: binnen het nieuwe plan is het mogelijk vrijkomende agrarische bebouwing voor andere doeleinden te gebruiken. Splitsing van agrarische bebouwing voor twee woningen is mogelijk, evenals de vestiging van andere functies. De bebouwing mag niet toenemen en overtollige bebouwing moet worden gesloopt. Een dergelijke regeling bestaat niet in het vigerende bestemmingsplan.

Voor deze Passende beoordeling is de uitbreidingsmogelijkheid voor de bouwvlakken van belang.

Recreatieve voorzieningen en nevenfuncties:

Recreatieve ontwikkelingen worden in het voorgenomen bestemmingsplan alleen mogelijk gemaakt als nevenactiviteiten bij de agrarische bestemming. Nieuwe grootschalige recreatieve voorzieningen, zoals kampeerterreinen en dagrecreatieve voorzieningen worden niet mogelijk gemaakt in het bestemmingsplan. Er is onderscheid in de mogelijkheden voor recreatieve nevenactiviteiten: in Polder Neskaag is slechts verblijfsrecreatie in de vorm van Bed & Breakfast en een boerencamping mogelijk. In de Polder Schagerwaard/Schagen-Zuid en in de Polder Burghorn worden daarnaast ook kleinschalige restaurant (Table d'hôtes) en theetuin als activiteiten mogelijk gemaakt. Bij de bestemming Natuur zijn recreatieve nevenactiviteiten niet mogelijk gemaakt.

Naast de nevenactiviteiten bij agrarische bedrijven wordt tevens wegbewijzing langs wegen en water mogelijk gemaakt voor fiets-, wandel-, kano-, schaatsroutes, etc. Hierbij geldt dat het realiseren van deze routes en de bewegwijzing bij recht wordt mogelijk gemaakt, maar dat hiervoor een omgevingsvergunning moet worden aangevraagd, waarvoor rekening houden met landschappelijke en cultuurhistorische waarden als randvoorwaarde wordt gesteld.

2.2 Selectie van onderwerpen voor nadere uitwerking

In de vorige paragraaf is voor de thema's landbouw en recreatie uitgebreid per sector toegelicht welke ontwikkelingsmogelijkheden het nieuwe bestemmingsplan biedt. Een groot deel van de nieuwe mogelijkheden zoals die gelden voor *wonen* en *bedrijfsgebouwen* en *bedrijfenterreinen* zijn niet relevant voor deze passende beoordeling en derhalve niet toegelicht. Het gaat om bestaande bestemmingen met maar heel beperkte ontwikkelingsmogelijkheden. Deze mogelijkheden hebben geen directe of indirecte relatie op de aanwezige natuurwaarden op buiten het bestemmingsplangebied gelegen Natura 2000-gebieden.

Twee belangrijke ontwikkelingsmogelijkheden die mogelijk wel van invloed zijn op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden zijn de **recreatieve ontwikkelingen** en de uitbreidingsmogelijkheden voor de **agrarische sector**. Er worden in het bestemmingsplan geen mogelijkheden voor nieuwe grootschalige vormen van recreatie mogelijk gemaakt echter als nevenactiviteit van een agrarisch bedrijf kan wel een minicamping (minder dan 25 staanplaatsen) of een bed & breakfast faciliteit (max. 9 slaapplaatsen) gerealiseerd worden. In potentie is hierdoor een toename van de recreatie in de gemeente te verwachten waardoor er eventueel een toename van recreatie kan optreden in nabijgelegen Natura 2000-gebieden.

Het bestemmingsplan biedt daarnaast de mogelijkheid voor de **uitbreiding van agrarische activiteiten** door uitbreidingsmogelijkheden van het bouwvlak van stallen en daarmee de uitbreiding van de veestapel. De agrarische sector draagt met name door de uitstoot van ammoniak in belangrijke mate bij aan de vermessing van natuurgebieden. Aangezien duinvegetaties die worden beschermd in de verschillende Natura 2000-gebieden veelal afhankelijk zijn van schrale groeiomstandigheden is een toename van stikstofdepositie ongunstig. Stikstofdepositie draagt bij aan de vergrassing en verstruweling van de duinen en de ongunstige staat van instandhouding van de aanwezige habitattypen (zie de bijlage).

2.2.1 Agrarisch gebruik

Problematiek

De landbouw draagt door de uitstoot van ammoniak in belangrijke mate bij aan de vermessing van natuurgebieden. Een deel van de ammoniak die vrijkomt uit de stallen en mestopslagen, maar ook vanuit de percelen, zal via de lucht neerkomen in natuurgebieden.

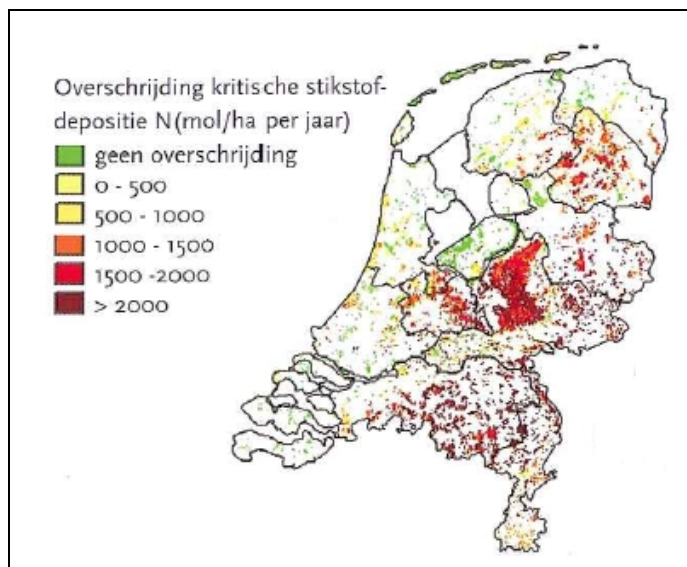
Overmatige depositie van stikstof leidt tot verstoring van de voedingstoffenbalans in de bodem en verontreiniging van het grond- en oppervlaktewater, wat kan leiden tot de achteruitgang of zelfs het verdwijnen van karakteristieke soorten in bossen en natuurterreinen. De hoeveelheid stikstofdepositie die een habitat nog kan verdragen zonder schade te ondervinden, wordt de kritische depositiewaarde¹ (hierna KDW) genoemd.

De gevoeligheid van habitattypen voor ammoniak wordt uitgedrukt in kritische depositiewaarden in molN/ha/j. Hoe lager de KDW, hoe gevoeliger het habitatype gemiddeld genomen is voor atmosferische depositie van stikstof.

De kritische depositiewaarde wordt gedefinieerd als *'de grens waarboven het risico niet kan worden uitgesloten dat de kwaliteit van het habitat significant kan worden aangetast als gevolg van de verzurende en/of vermestende invloed van de atmosferische stikstofdepositie'* (bron: Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden. H. van Dobben en A. van Hinsberg, Alterra, Wageningen 2008)

Landelijke trend

De gemiddelde gemeten ammoniakconcentratie is sinds het begin van de metingen in 1993 met 25% afgenomen (www.mnp.nl). De laatste jaren is geen verdere daling opgetreden. De hoogste concentraties zijn te vinden in de grotere emissiegebieden, voornamelijk de gebieden met intensieve veehouderij zoals de Gelderse Vallei, De Peel en De Achterhoek (figuur 2-1). Dit neemt niet weg dat in veel gebieden, ook in kustzone van provincie Noord-Holland, de stikstofbelasting boven de kritische depositiewaarden voor habitattypen die in deze gebieden voorkomen, ligt.

Figuur 2-1: Overschrijding van de kritische depositiewaarden voor het meest gevoelige natuurdoeltypen

De genoemde kritische depositiewaarden zullen veelal niet op korte termijn bereikt kunnen worden. Ook kleinere verlagingen van de depositie kunnen echter wel een positief effect hebben en leiden tot verbetering van de staat van instandhouding van de gevoelige habitats. Dit is geconstateerd naar aanleiding van de algehele verbetering in de periode 1990-2004 waarin de depositie van ammoniak merkbaar is gedaald. Indien wordt gestreefd naar kwaliteitsverbetering van de gevoelige habitats zullen depositieniveaus boven de kritische depositiewaarde de nagestreefde kwaliteitsverbetering in de weg kunnen blijven staan, dit kan echter mede afhankelijk zijn van lokale omstandigheden, terwijl in bepaalde gevallen het herstel van andere abiotische factoren (bijvoorbeeld herstel van verdroging) de eerste prioriteit zal hebben.

De Nederlandse agrarische sector levert, vergeleken met andere economische sectoren, met 46% de grootste bijdrage aan de totale stikstofdepositie op Nederland. Deze depositie bestaat vrijwel alleen uit ammoniak. De totale bijdrage van alle Nederlandse bronnen aan de totale stikstofdepositie is 64%. Dit betekent dat de agrarische sector voor 72% van de totale Nederlandse bijdrage aan de stikstofdepositie verantwoordelijk is. De ammoniakemissies leveren met 70% de grootste bijdrage aan de totale stikstofdepositie. De buitenlandse bijdrage aan de stikstofdepositie is ongeveer een derde van de totale stikstofdepositie (www.mnp.nl).

Relevante storingsfactoren agrarisch gebruik

Landbouwkundig gebruik kan in principe een breed scala van effecten op de Natura 2000-gebieden veroorzaken. De effectindicator van het Ministerie van EI&I die hiervoor is ontwikkeld geeft een eerste indicatie van de factoren die een rol kunnen spelen en de mate van gevoeligheid van habitattypen en beschermde soorten voor deze factoren.

Voor mogelijke effecten van de landbouw worden de volgende factoren genoemd:

- vermesting en verzuring;
- verdroging;
- verontreiniging;
- verstoring door geluid;
- verstoring door licht;
- verlies aan oppervlakte;
- versnippering;
- optische verstoring (invloed van aanwezigheid, beweging e.d. op dieren)
- verstoring door mechanische effecten (bijvoorbeeld betreding);
- bewuste verandering van de soortensamenstelling (bijvoorbeeld door introductie van exoten).

Het bestemmingsplan biedt geen mogelijkheid voor de ontwikkeling van nieuwe landbouwgebieden in nog niet bestaande agrarische gebieden. Verlies aan oppervlakte van Natura 2000-gebieden is derhalve niet aan de orde, maar dat volgt ook al uit het feit dat er binnen de gemeentegrenzen van Schagen geen Natura 2000-gebieden zijn gelegen. Een toename van versnippering van Natura 2000-gebieden en verstoring door mechanische effecten kan daarmee ook uitgesloten worden.

Omdat het bestemmingsplan niet gaat om andere teelten of principieel andere landbouwgebruiksvormen dan gangbaar en bekend zijn in Nederland, kan een (on)bewuste verandering van de soortensamenstelling, ook gezien de ligging van de Natura 2000-gebieden, uitgesloten worden. Effecten op de beschermde waarden in de Natura 2000-gebieden door optische verstoring, geluidsverstoring, inwaaien van bestrijdingsmiddelen en meststoffen of door een toename van lichtuitstraling van stallen kan ook gezien de grote afstand tot de Natura 2000-gebieden uitgesloten worden.

Ligging plangebied t.o.v. gevoelige habitats

Tabel 2-2 toont de KDW van de habitatype van de Natura 2000-gebieden die in de omgeving van de gemeente Schagen liggen. De Natura 2000-gebieden 'Zwanenwater & Pettemerduinen', 'Duinen Den Helder en Callantsoog' en Waddenzee hebben instandhoudingsdoelstelling voor habitats die (zeer) gevoelig zijn voor stikstofoxiden met een KDW lager dan 1400 molN/ha/j (tabel 2-2).

De Abtskolk & De Putten is een vogelrichtlijngebied en kent derhalve geen instandhoudingsdoelen voor habitatype. De habitattypen van het gebied 'Noordzeekustzone' zijn minder/niet gevoelig voor stikstofdepositie met minimaal een KDW van 2400 molN/ha/j.

In bijlage 5 zijn per Natura 2000-gebieden de habitatkaarten opgenomen met de ligging van habitats van de twee relevante duingebieden nabij het bestemmingsplangebied. In de onderstaande tabel 2-2 zijn alle habitattypen en de KDW voor de relevante Natura 2000-gebieden opgenomen. Dit zijn zoals eerder aangegeven de waarden waarboven niet is uitgesloten dat er significante negatieve gevolgen zijn voor (de kwaliteit van) deze habitats.

Tabel 2-2: KDW van de nabij gelegen habitattypen per Natura 2000-gebied.

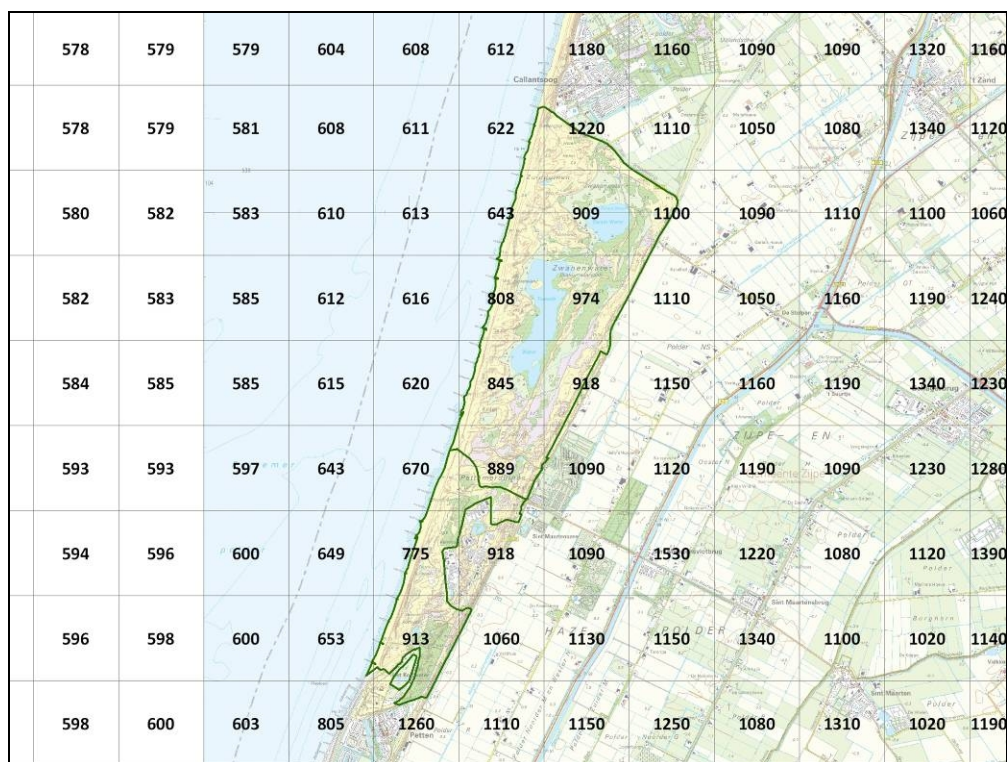
Natura 2000-gebied / habitattypen		Kritische depositiewaarde stikstof (mol N/ha/j)
Zwanenwater & Pettemerduinen		
H2120	Witte duinen	1400
H2130B	*Grijze duinen (kalkarm)	940
H2130C	*Grijze duinen (heischraal)	770
H2140A	*Duinheiden met kraaihei (vochtig)	1300
H2140B	*Duinheiden met kraaihei (droog)	1100
H2170	Kruipwilgstruwelen	2310
H2180A	Duinbossen (droog)	1300
H2180B	Duinbossen (vochtig)	2040
H2190A	Vochtige duinvalleien (open water)	1000
H2190C	Vochtige duinvalleien (ontkalkt)	1380
H2190D	Vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)	>2400
H6230	*Heischrale graslanden	830
H7210	*Galigaanmoerassen	1100
Duinen Den Helder en Callantsoog		
H2120	Witte duinen	1400
H2130B	*Grijze duinen (kalkarm)	940
H2130C	*Grijze duinen (heischraal)	770
H2140A	*Duinheiden met kraaihei (vochtig)	1300
H2140B	*Duinheiden met kraaihei (droog)	1100
H2160	Duindoornstruwelen	2020
H2170	Kruipwilgstruwelen	2310
H2180B	Duinbossen (vochtig)	2040
H2190A	Vochtige duinvalleien (open water)	1000
H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	1390
H2190C	Vochtige duinvalleien (ontkalkt)	1380
H2190D	Vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)	>2400
H6410	Blauwgraslanden	1100
Noordzeekustzone		
H1110B	Permanent overstroomde zandbanken (Noordzee-kustzone)	>2400
H1140B	Slik- en zandplaten (Noordzee-kustzone)	>2400
H1310A	Zilte pioniersbegroeiingen (zeekraal)	2500
H1310 B	Zilte pioniersbegroeiingen (zeevetmuur)	2500
H1330A	Schorren en zilte graslanden	2500
H2110	Embryonale duinen	1400
H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	1390
Abtskolk & De Putten		
-	-	-
De Waddenzee		
H1110B	Permanent overstroomde zandbanken (Noordzee-kustzone)	>2400
H1140A	Slik- en zandplaten (getijdengebied)	>2400
H1310A	Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)	> 2400
H1310B	Zilte pionierbegroeiingen (zeevetmuur)	2500
H1320	Slijkgrasvelden	2500
H1330A	Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	2500
H1330B	Schorren en zilte graslanden (binnendijks)	onbekend
H2110	Embryonale duinen	1400
H2120	Witte duinen	1400
H2130A	*Grijze duinen (kalkrijk)	940
H2130B	*Grijze duinen (kalkarm)	770
H2160	Duindoornstruwelen	2020
H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	1390
Schoorlse duinen		
H2110	Embryonale duinen	1400
H2120	Witte duinen	1400
H2130A	*Grijze duinen (kalkrijk)	1240
H2130B	*Grijze duinen (kalkarm)	940
H2140A	*Duinheiden met kraaihei (vochtig)	1300
H2140B	*Duinheiden met kraaihei (droog)	1100

H2150	Duinheide met struikhei	1100
H2160	Duindoornstruwelen	2020
H2170	Kruipwilgstruwelen	2310
H2180A	Duinbossen (droog)	1300
H2180B	Duinbossen (vochtig)	2040
H2180C	Duinbossen (binnenduinrand)	1790
H2190A	Vochtige duinvalleien (open water)	1000
H2190C	Vochtige duinvalleien (ontkalkt)	1380
H3260A	Beken en rivieren met waterplanten (waterranonkels)	> 2400

Uit bovenstaande tabel blijkt dat in het 'Zwanenwater & Pettemerduinen', 'Duinen Den Helder en Callantsoog' en Waddenzee enkele habitattypen voorkomen die zeer gevoelig zijn voor de depositie van stikstof vanuit de lucht. Dit geldt met name voor de habitattypen 'Grijze duinen' (type B en C), 'Heischrale graslanden' en 'Blauwgraslanden.' Deze habitattypen hebben een zeer lage kritische depositiewaarden en zijn dus gevoelig voor stikstofdepositie.

Huidige achtergronddepositie

Figuur 2-3 en 2-4 tonen de stikstofdepositiekaarten voor de Natura 2000-gebieden het 'Zwanenwater & Pettemerduinen' en 'Duinen Den Helder en Callantsoog' (bron: Planbureau voor de Leefomgeving, PBL). De kaarten geven de berekende waarden weer voor 2010.

Figuur 2-3: Achtergronddepositie waarden (molN/ha/j)2010 in en rondom Natura 2000-gebied 'Zwanenwater & Pettemerduinen'

547	546	547	546	546	558	558	557	559	557	655	1040	1860	1020	677	943	585	585	585
547	548	547	547	547	561	562	561	560	560	962	1550	1520	1460	1170	630	589	588	589
	548	548	550	550	567	563	562	562	566	1020	2020	1120	1450	1250	593	593	591	593
	555	555	554	555	570	570	569	571	582	871	1160	928	1340	1020	621	616	616	616
	555	554	555	556	569	569	571	572	585	877	906	937	910	917	834	620	620	620
555	555	555	556	556	572	571	573	574	590	894	918	943	877	975	983	635	626	625
556	556	557	557	557	571	573	573	574	595	908	929	950	906	978	992	982	672	631
557	557	558	558	558	574	575	576	578	597	913	1490	1260	954	995	1100	1160	943	996
564	563	564	565	565	592	592	595	598	807	1070	1640	1180	1040	973	1190	1050	1000	951
565	565	565	566	566	593	595	597	600	884	990	1040	1030	1020	1010	989	1310	1010	979
566	566	567	566	569	595	597	599	602	955	1030	1090	1060	1010	970	1050	1330	1020	978
567	569	568	569	569	597	599	601	619	1120	1150	1100	1090	982	985	986	1350	1570	992
569	568	569	570	570	600	601	604	876	1080	1120	1110	1170	1070	1010	1040	988	992	1020
575	577	578	579	579	604	608	612	1180	1160	1090	1090	1320	1160	1130	1060	1000	1040	1080
578	578	578	579	581	608	611	622	1220	1110	1050	1080	1340	1120	1230	1120	1040	1130	1130

Figuur 2-4: Achtergronddepositie waarden (molN/ha/j) 2010 in en rondom Natura 2000-gebied 'Duinen Den Helder en Callantsoog' en 'Waddenzee'

De waarden per kilometerhok per Natura 2000-gebied liggen uiteen. De kilometerhokken nabij de Noordzee en Waddenzee kennen een lage achtergrondwaarden met een depositie tussen 600 en 700 molN/ha/j. Achter de eerste zeereep stijgen de waarden tot 800 à 1000 molN/ha/j met uitschieters naar 1100 à 1200 molN/ha/j nabij de dorpen en bedrijven.

Figuur 2-5 toont ter illustratie de ligging van het habitattypen 'Kalkarme grijze duinen' in alle langs de Noordhollandse kust gelegen Natura 2000-gebieden. De kaart is afkomstig uit de 'Atlas Natura 2000 Kustgebieden van Noord-Holland' (van 't Veer & Hooijboom, 2010). In de atlas is voor elke habitattypen de ruimtelijke spreiding van de habitattypen aangegeven. Zoals figuur 2-5 aangeeft komt het habitattypen 'Kalkarme grijze duinen' wijdverspreid voor in alle gebieden, zowel direct langs de zeereep maar ook in de duinen verder van de kust gelegen. Op basis van dergelijke habitattypen kaarten en figuur 2-3 en 2-4 is in tabel 2-6 aangegeven of de achtergronddepositie de KDW ter plaatse van het habitattypen overschrijdt. Uit de atlas blijkt ook dat enkele habitattypen met een instandhoudingsdoel niet (meer) voorkomen in de duingebieden.

Figuur 2-5: Ligging van het habitattypen 'Kalkarme grijze duinen' (H2130B) in de Natura 2000-gebieden 'Zwanenwater & Pettemerduinen', 'Duinen Den Helder en Callantsoog', 'Schoorlse duinen' en 'Noordhollands Duinreservaat'.

Tabel 2-6: Vergelijking van de achtergronddepositie (totale depositie in molN/ha/j in 2010) en de KDW in het kilometerhok waarin gevoelige habitattypen is gelegen.

	Habitattype	Kritische depositiewaarde stikstof (mol N/ha/j)	Overschrijding
Zwanewater & Pettemerduinen			
H2120	Witte duinen	1400	nee
H2130B	*Grijze duinen (kalkarm)	940	ja
H2130C	*Grijze duinen (heischraal)	770	niet aanwezig
H2140A	*Duinheiden met kraaihei (vochtig)	1300	nee
H2140B	*Duinheiden met kraaihei (droog)	1100	ja
H2170	Kruipwilgstruwelen	2310	nee
H2180A	Duinbossen (droog)	1300	nee
H2180B	Duinbossen (vochtig)	2040	nee
H2190A	Vochtige duinvalleien (open water)	1000	ja
H2190C	Vochtige duinvalleien (ontkalkt)	1380	nee
H2190D	Vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)	>2400	nee
H6230	*Heischrale graslanden	830	ja
H7210	*Galigaanmoerassen	1100	nee
Duinen Den Helder en Callantsoog			
H2120	Witte duinen	1400	nee
H2130B	*Grijze duinen (kalkarm)	940	ja
H2130C	*Grijze duinen (heischraal)	770	niet aanwezig
H2140A	*Duinheiden met kraaihei (vochtig)	1300	niet aanwezig
H2140B	*Duinheiden met kraaihei (droog)	1100	niet aanwezig
H2160	Duindoornstruwelen	2020	nee
H2170	Kruipwilgstruwelen	2310	nee
H2180B	Duinbossen (vochtig)	2040	nee
H2190A	Vochtige duinvalleien (open water)	1000	niet aanwezig
H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	1390	niet aanwezig
H2190C	Vochtige duinvalleien (ontkalkt)	1380	nee
H2190D	Vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)	>2400	nee
H6410	Blauwgraslanden	1100	ja
Waddenzee			
H1110B	Permanent overstroomde zandbanken	>2400	nee
H1140A	Slik- en zandplaten (getijdengebied)	>2400	nee
H1310A	Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)	> 2400	nee
H1310B	Zilte pionierbegroeiingen (zeevertmuur)	2500	nee
H1320	Slijkgrasvelden	2500	nee
H1330A	Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	2500	nee
H1330B	Schorren en zilte graslanden (binnendijks)	onbekend	nee
H2110	Embryonale duinen	1400	niet aanwezig
H2120	Witte duinen	1400	niet aanwezig
H2130A	*Grijze duinen (kalkrijk)	940	niet aanwezig
H2130B	*Grijze duinen (kalkarm)	770	niet aanwezig
H2160	Duindoornstruwelen	2020	niet aanwezig
H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	1390	niet aanwezig
Schoorlse duinen			
H2110	Embryonale duinen	1400	nee
H2120	Witte duinen	1400	nee
H2130A	*Grijze duinen (kalkrijk)	1240	nee
H2130B	*Grijze duinen (kalkarm)	940	ja
H2140A	*Duinheiden met kraaihei (vochtig)	1300	nee
H2140B	*Duinheiden met kraaihei (droog)	1100	ja
H2150	Duinheide met struikhei	1100	ja
H2160	Duindoornstruwelen	2020	nee
H2170	Kruipwilgstruwelen	2310	nee
H2180A	Duinbossen (droog)	1300	nee
H2180B	Duinbossen (vochtig)	2040	nee
H2180C	Duinbossen (binnenduinrand)	1790	nee
H2190A	Vochtige duinvalleien (open water)	1000	ja
H2190C	Vochtige duinvalleien (ontkalkt)	1380	nee
H3260A	Beken en rivieren met waterplanten (waterranonkels)	> 2400	nee

Uit de vergelijking van de achtergronddepositiewaarden en de KDW blijkt dat in duinen langs de Noordzee de KDW van een aantal habitattypen wordt overschreden. De achtergrond-depositiewaarden liggen boven de KDW van de habitattypen 'Grijze duinen (kalkarm)', 'Duinheiden met kraaiheide', 'Vochtige duinvaleien', 'Heischrale graslanden' en 'Blauwgraslanden' waardoor negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van deze habitattypen als gevolg van depositie op voorhand niet uitgesloten worden.

2.2.2 *Recreatie*

Binnen de recreatieve bestemming zijn nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden beschikbaar. De recreatieterreinen worden strikt bestemd, waarbij het aantal en de omvang van de verblijfs-accommodaties niet uitgebreid kan worden. Binnen de bestemming wonen en agrarisch worden extra mogelijkheden voor minicampings en bed & breakfast voorzieningen toegestaan. Dit gaat om kleinschalige initiatieven.

Het dichtst bijzijnde Natura 2000-gebied, het Zwanenwater & Pettemerduinen, is een gebied in beheer bij Natuurmonumenten met alleen wandelpaden. Om de belevingswaarde te verhogen dient toegang betaald te worden om het gebied te betreden. Wandelen buiten de paden is niet toegestaan, verstoring van de aanwezige broedkolonies vanaf deze paden is niet mogelijk. Andere vormen van recreatie zijn niet toegestaan (fietsen, paardrijden). Een op aantasting van de natuurlijke kenmerken van het gebied kan hierdoor worden uitgesloten. Het gebied ligt op meer dan 5 kilometers afstand, een wezenlijke stijging van de recreatieve druk in dit gebied kan gezien de afstand uitgesloten worden.

Negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van dit gebied maar ook op de nog grotere afstand gelegen duingebieden als gevolg van de kleinschalige recreatieve ontwikkelings-mogelijkheden zijn uit te sluiten.

2.2.3 *Overige ontwikkelingsmogelijkheden*

De overige ontwikkelingsmogelijkheden zijn zodanig gering dat effecten op de Natura 2000-gebieden uitgesloten kunnen worden.

2.3 **Conclusie**

In het voorgaande is nagegaan of de ontwikkelingsmogelijkheden die het voorgenomen bestemmingsplan zal bieden, negatieve gevolgen kunnen hebben op Natura 2000-gebieden in de omgeving. In de omgeving van de gemeente Schagen liggen een aantal Natura 2000-gebieden met habitats die (zeer) gevoelig zijn voor stikstofdepositie. De kritische depositiewaarden wordt in de huidige situatie overschreden. Om deze reden, kan niet op voorhand worden uitgesloten dat als gevolg van de ontwikkelingsmogelijkheden van de agrarische sector, het voorgenomen bestemmingsplan geen significant negatieve gevolgen zal hebben voor de Natura 2000-gebieden, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen.

Dit hangt samen met de invloed van ammoniakdepositie vanuit de landbouw op de (zeer) gevoelige habitattypen. Om bij het bestemmingsplan de gevolgen voor de Natura 2000-gebieden in acht te kunnen nemen is nadere uitwerking van de gevolgen nodig in de vorm van een Passende beoordeling. Dit is onderwerp van studie in stap 2 van deze passende beoordeling.

Stap 2: Nadere beoordeling van mogelijke effecten van ammoniakdepositie vanuit de veehouderij op Natura 2000-gebieden

3 Kenmerken van de gebieden en gevoeligheid voor stikstofdepositie

3.1 Instandhoudingsdoelstellingen en kernopgaven per gebied

In bijlage 5-1 tot en met 5-5 is informatie over de instandhoudingsdoelen en kernopgaven opgenomen van de Natura 2000-gebieden die in deze passende beoordeling zijn betrokken. Zoals in het voorgaande al is aangegeven, bevatten de duingebieden en de Waddenzee habitattypen die in het algemeen (zeer) gevoelig zijn voor stikstofdepositie.

De instandhoudingsdoelstelling voor een bepaald habitatype kan gericht zijn op behoud van wat er nu is, maar ook op kwaliteitsverbetering en uitbreiding. In de tabellen in de bijlage is een overzicht gegeven van de instandhoudingsdoelstellingen. In de beschrijvingen per gebied wordt, naast de aandacht voor deze doelstellingen, ook ingegaan op de kernopgaven die niet direct betrekking hebben op een habitatype.

De kernopgaven die voor deze gebieden zijn geformuleerd richten zich ook op één of meerdere van deze zeer gevoelige habitattypen. Kwaliteitsverbetering en herstel, in een aantal gevallen gekoppeld aan vergroting van de oppervlakte, zijn dan ook belangrijke begrippen bij de kernopgaven voor de gebieden.

3.2 Gevoeligheid van habitats voor stikstofdepositie en het belang van andere factoren

De gevoeligheid van habitats voor stikstofbelasting kan in concrete situaties mede afhankelijk zijn van andere factoren. Beheer is bijvoorbeeld een belangrijke factor, waardoor in bepaalde landschappen vergrassing of verruiging en verdringing van karakteristieke soorten kan worden tegengegaan. Ook kunnen in bepaalde gevallen factoren die samenhangen met het waterbeheer domineren over de invloed van stikstof. Hieronder wordt voor de habitats in de Natura 2000-gebieden die in dit geval van belang zijn, met name ingegaan op de samenhang van de ontwikkelingsmogelijkheden met de dynamiek van het waterregime, behoud trofiegraaf van duinmeren, behoud geomorfodynamiek en goed beheer.

Bij de duinvegetaties richten de herstelmaatregelen zich met name op de samenhangen van het landschap met de aanwezige gradiënten en mozaïeken door versterken van noord-zuid gradiënt en samenhang daarbinnen. Het herstel van gradiënt van de zeereep naar de binnenduinrand, herstel van droog naar natte gebieden, meer of minder wind (verstuiving), meer of minder zout, jong-oud, behoud en herstel van mozaïeken: open-dicht, hoog-laag, behoud en herstel van rust en donker voor fauna en het versterken

Goed beschouwd komen in alle duingebieden habitats met instandhoudingsdoelstelling voor, waarvan de kwaliteit mede afhankelijk is van het watersysteem. Diverse maatregelen zijn uitgevoerd en dienen nog uitgevoerd te worden om de natuurlijke dynamiek van het waterregime in de duinen te herstellen. Voor het in stand houden en het verbeteren van de kwaliteit van vegetaties in de vochtige tot natte valleien van de duinen is vermindering van de wegzijging naar omliggende polders noodzakelijk. Het kappen van dennenbos en het plaatsen van kwelschermen zijn maatregelen die verdroging van de natte duinvalleien kunnen tegengaan. Het verminderen of stoppen van grondwateronttrekking door ECN is ook maatregel die onderzocht wordt. Goed beheer is noodzakelijk om de veroudering van heide door successie en ontbreken verjonging tegen te gaan. Door veroudering van habitatype H2140 duinheiden treedt ontwikkeling op naar soortenarme vormen. Jonge soortenrijkere vormen ontstaan niet meer door stabilisatie van het duingebied. Goed beheer is tevens

noodzakelijk om vergrassing door successie en struweelvorming en achteruitgang van de konijnenstand tegen te gaan. In het verleden is veel vergrassing en struweelvorming opgetreden door het ontbreken van goed beheer. Door de huidige lage konijnenstand worden duinvalleien en vochtige duinvalleien ook weinig meer begraasd door konijnen. Stabilisatie van het duingebied en atmosferische depositie heeft hieraan bijgedragen.

Beheersmaatregelen als het plaggen/ chopperen en het kappen van struwelen zijn maatregelen waarmee verzuring, vergrassing, verruiging en struweelvorming wordt teruggedrongen. Door extensieve begrazing en stimuleren van kleinschalige verstuingen kan het herstel van duinvegetaties gestimuleerd worden.

Het voorgaande leidt tot de conclusie dat in alle duingebieden het (regionale) watersysteem mede bepalend is voor de ontwikkeling van de habitats waarvoor instandhoudingsdoelstellingen gelden. Herstel van de hydrologie is daarom veelal een belangrijke voorwaarde, maar dit neemt het belang van het beperken van de invloed van stikstofdepositie uit de lucht niet weg. Voor de heischrale graslanden, grijze duinen (heischraal) en vochtige duinvalleien is de stikstofdepositie vanuit de lucht een belangrijke factor, die - naast veranderingen in beheer, ten opzichte van het gebruik (begrazing door schapen en konijnen) in vroeger tijden - mede bepalend is voor de vergrassing en verstruweling van de binnenduinrand. Voor de andere habitattypen geldt dat zeker voor kwaliteitsverbetering ook het terugdringen van de stikstofdepositie van belang is. Als dit niet gebeurt, is, ook bij op herstel en instandhouding gericht beheer, uiteindelijk een optimale kwaliteit van de habitats niet gegarandeerd.

Alles overziende, moet dus de huidige hoge stikstofbelasting worden gezien als een belangrijke factor die de mogelijkheden voor herstel en kwaliteitsverbetering beperkt.

3.3 Instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en gevoeligheid voor stikstofdepositie

Voor enkele Natura 2000-gebieden zijn ook instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd voor enkele habitatsoorten en vogels. Dit betreft:

- voor het Natura 2000-gebied Zwanenwater & Pettemerduinen;
De aalscholver, roerdomp, lepelaar, kleine mantelmeeuw als broedvogel.
De dwerggans en slobbeend als niet-broedvogel.
- voor het Natura 2000-gebied Den - Helder en Callantsoog;
De tapuit als broedvogel
- voor het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone ;
De zeeprik, rivierprik, fint, bruinvis, grijze zeehond, gewone zeehond een drietal broedvogels en 18 niet-broedvogels (zij bijlage)

Op grond van het voorgaande wordt geconcludeerd dat het niet nodig is om in het vervolg van deze passende beoordeling specifiek in te gaan op mogelijke effecten op de genoemde vogels en habitatsoorten. De benadering op grond van de gevoeligheid van habitattypen dekt de mogelijke gevolgen voor deze soorten af, aangezien dit sterk overeen komt met voorkeursbiotoop van de besproken soorten (met name de tapuit).

4 Scenariostudie stikstofdepositie

4.1 Scenario's

Er is een studie uitgevoerd om de invloed van ontwikkelingen in de veehouderij op de stikstofbelasting van de Natura 2000-gebieden in beeld te brengen. In de studie is voor twee scenario's de bijdrage van de veehouderij in Schagen aan de stikstofbelasting van de Natura 2000-gebieden doorgerekend. Naast beide scenario's is ook de huidige situatie doorgerekend. De huidige situatie is een modelmatige uitwerking van de huidige situatie. Binnen het voornemen volgens het bestemmingsplan zijn twee scenario's doorgerekend, die bedoeld zijn om de bandbreedte waarbinnen de verwachte stikstofbelasting kan liggen, in beeld te brengen. Onderstaand zijn de uitgangspunten van de scenario's weergegeven.

Alternatieven en scenario's

- *Huidige situatie*

Op basis van de beschikbare gegevens is de huidige veebezetting op de 26 bedrijven binnen de gemeente bepaald.

- *Alternatief 'Voornemen' realistische scenario*

De basis voor dit scenario vormt de feitelijke situatie. Het realistisch voornemen is gebaseerd op verwachte trends in de ontwikkeling in de landbouw. Daarbij is naar voren gekomen dat er naar verwachting geen verschuiving zal zijn tussen akkerbouw en veehouderij en dat het aantal stuks melkvee niet zal toenemen

- *Alternatief 'Voornemen' scenario maximale mogelijkheden*

In dit scenario is de ruimte die het voornemen mogelijk maakt maximaal ingevuld. Het toekomstig bouwblok is hierbij als uitgangspunt gehanteerd. Conform het voorontwerp-bestemmingsplan kan een grondgebonden veehouderij gebruik maken van een wijzigingsbevoegdheid met als gevolg dat een bouwblok in principe kan groeien naar een omvang van 2 ha. Met dit gegeven is rekening gehouden in de stikstofdepositieberekening.

- *Grondgebonden bedrijven (melkveebedrijven)*

Conform het rapport van commissie van Doorn kunnen op 1,5 ha 250 melkkoeien worden gehouden exclusief vrouwelijk jongvee tot 2 jaar. Op basis van het rapport van de Igo adviescommissie kunnen op 1,5 ha 200 melkkoeien en 140 stuks vrouwelijk jongvee tot 2 jaar worden gehouden. Op basis van deze rapporten en met in acht name van het gegeven dat op elke locatie een mestvergisingsinstallatie icm een wkk wordt geprojecteerd hebben wij er voor gekozen dat op 2 ha maximaal een veebezetting worden gehouden van 250 melkkoeien en 175 stuks vrouwelijk jongvee. Voor de melkrundveehouderij gaan wij voor alle melkrundveehouderijen uit van standaard ligboxenstallen (overige huisvesting), echter zonder beweiding.

- *Intensieve veehouderij*

In het vigerende bestemmingsplan zijn geen bouwblokken met de aanduiding intensieve veehouderij opgenomen. Ook in het nieuwe bestemmingsplan zullen geen "intensieve" locaties worden opgenomen.

- *Biologische varkenshouderij*

In de gemeente is een biologische varkenshouderij gevestigd (Ekovar). In het voorontwerp-bestemmingsplan wordt deze locatie als grondgebonden (met de aanduiding biologische varkenshouderij) opgenomen. Voor de locatie is een aanvraag om een omgevingsvergunning ingediend waarbij er sprake is van een 'gesloten' varkenshouderij. Uit de schetsen kan worden

afgeleid dat de uitloopruimten buiten het bouwblok zijn gesitueerd. Deze 'gesloten' varkenshouderij veroorzaakt, in de gewenste situatie, een ammoniakemissie van 6.152,0 kg per jaar.

Indien het bouwblok maximaal wordt opgevuld met vleesvarkens kunnen het volgende aantal vleesvarkens worden gehouden. Het bouwblok is maximaal 2 ha. Van dit bouwblok kan 60% worden gebruikt voor stallen. Dit komt neer op 12.000 vierkante meter voor het huisvesten van dieren. Het informatieblad Biologisch produceren (Skal, augustus 2011) geeft aan dat een biologische gehouden vleesvarken (op eindgewicht) moet kunnen beschikken over 1,3 vierkante meter binnenruimte en 1 vierkante meter buitenruimte. In een 'worst case scenario' behoeft enkel de binnenruimte binnen het bouwvlak te vallen. Dit houdt in dat op een netto bouwblok van 12.000 vierkante meter 9.230 vleesvarkens kunnen worden gehouden. Deze dieren veroorzaken een ammoniakemissie van 32.305 kg ammoniak en 212.290 oudour eenheden (geur).

Uit de Quikscan Wet geurhinder en veehouderij gemeente Schagen (Arcadis, 13 april 2012) blijkt dat de geurruimte op onderhavige locatie circa 45.000 oudeureenheden omvat. Dit zou inhouden dat er maximaal 1.956 vleesvarkens kunnen worden gehouden overeenkomende met een ammoniakemissie van 6.847 kg. Deze emissie is ingevoerd in het 'Voornemen, maximale scenario'.

- Akkerbouwlocaties

In het 'Voornemen' maximale scenario zullen de akkerbouwlocaties omschakelen naar een melkrundveehouderij (2 ha bouwblok).

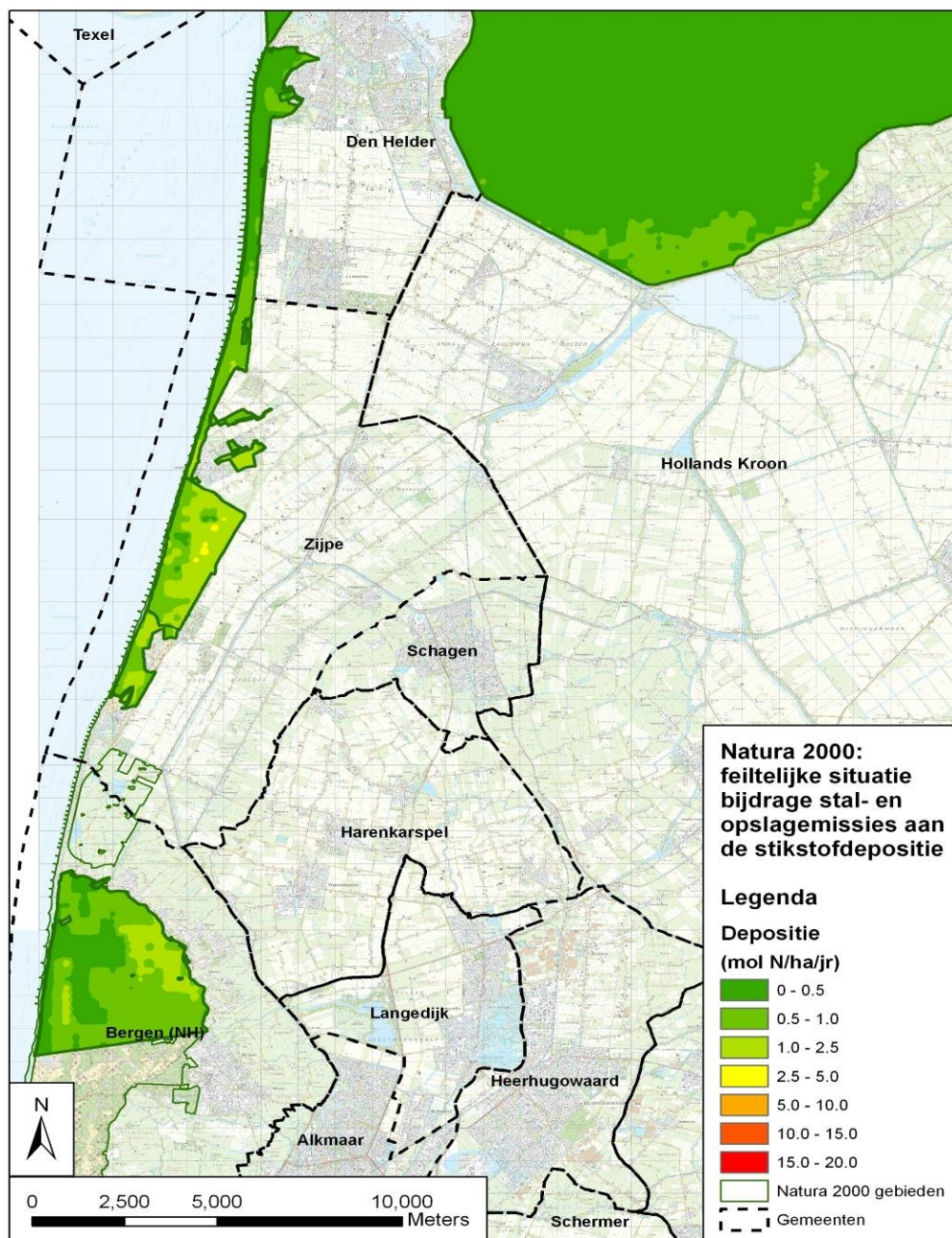
- Mestvergisting

In het maximaal scenario wordt rekening gehouden met de realisatie van mestvergistingsinstallaties bij agrarische bedrijven. Op elke agrarisch bouwblok is een mestvergistingsinstallatie geprojecteerd. De maximale capaciteit per installatie is 15.000 m³ mest per jaar. Op basis van deze capaciteit zijn er twee WKK's (warmtekrachtkoppel installaties) per mestvergistingsinstallatie nodig.

4.2 Resultaten van de scenariostudie naar stikstofdepositie

4.2.1 Huidige feitelijke situatie

Uit figuur 4.1 kan worden afgeleid dat voor een groot deel van de gebieden Zwanenwater & Pettemerduinen, Duinen van Den Helder en Callantsoog, Noordzeekustzone en Schoorlse Duinen, de bijdrage van de veehouderij in de gemeente Schagen aan de atmosferische stikstofdepositie varieert tussen de 0 en 2,5 mol N per hectare per jaar. In het noordoostelijke deel van het gebied Zwanenwater & Pettemerduinen varieert deze bijdrage zeer lokaal tussen de 2,5 tot 5 mol N per ha per jaar. De bijdrage aan het gebied Waddenzee is nooit meer dan 1 mol N per ha per jaar.

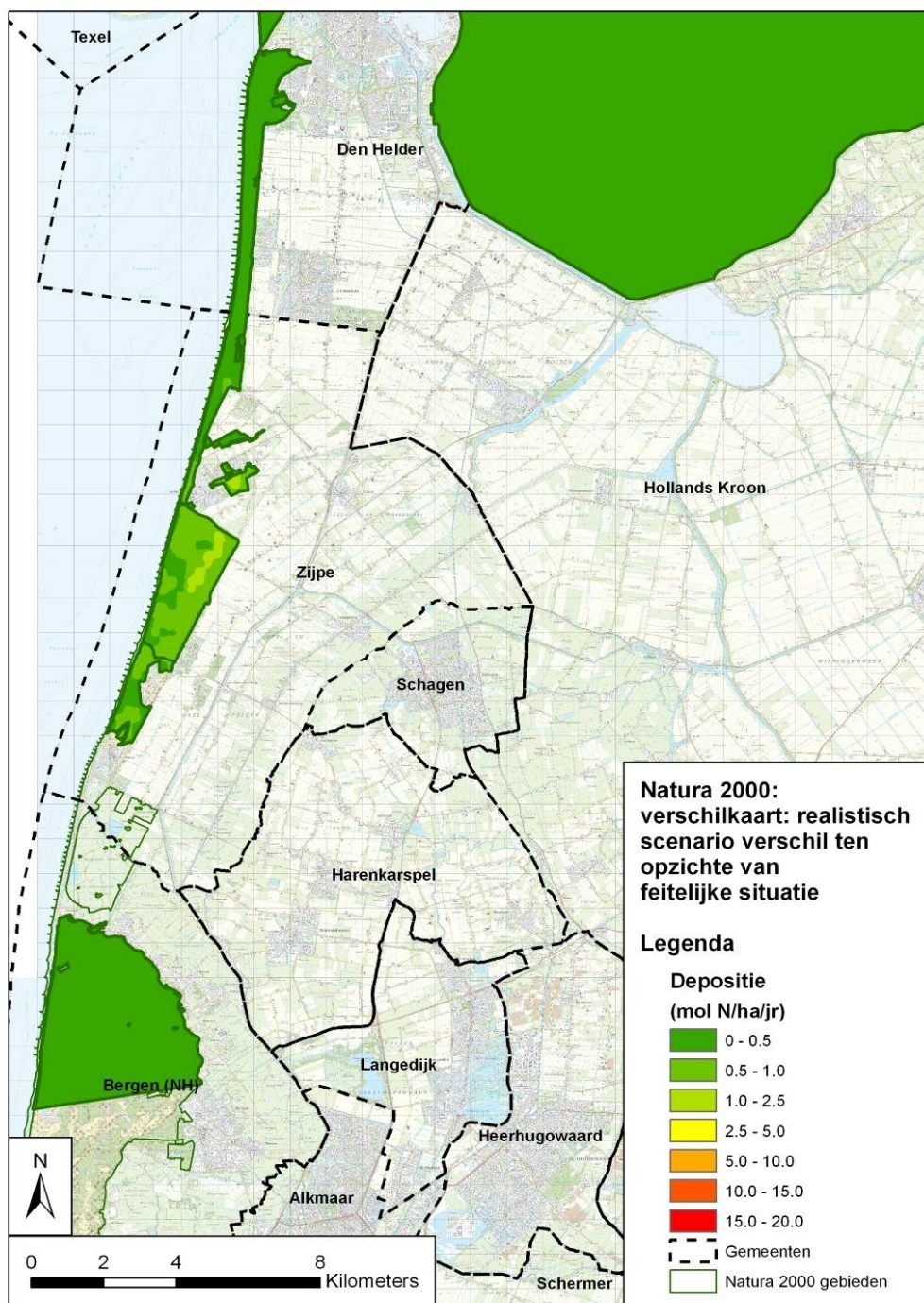

Figuur 4.1: Feitelijke situatie

Natura 2000: Voornemen, realistisch scenario versus huidige situatie

Uit figuur 4.2 kan worden afgeleid dat ten opzichten van de huidige situatie in alle gebieden sprake is van een zeer beperkte toename van de bijdrage van de veehouderij aan de depositie. Deze varieert hoofdzakelijk tussen de 0 en 1 mol toename. In bepaalde delen zal de toename oplopen tot maximaal 2,5 mol. De toename wordt met name veroorzaakt door de fictieve groei van het bedrijf Ekovar gelegen aan de Westfriesedijk 1.

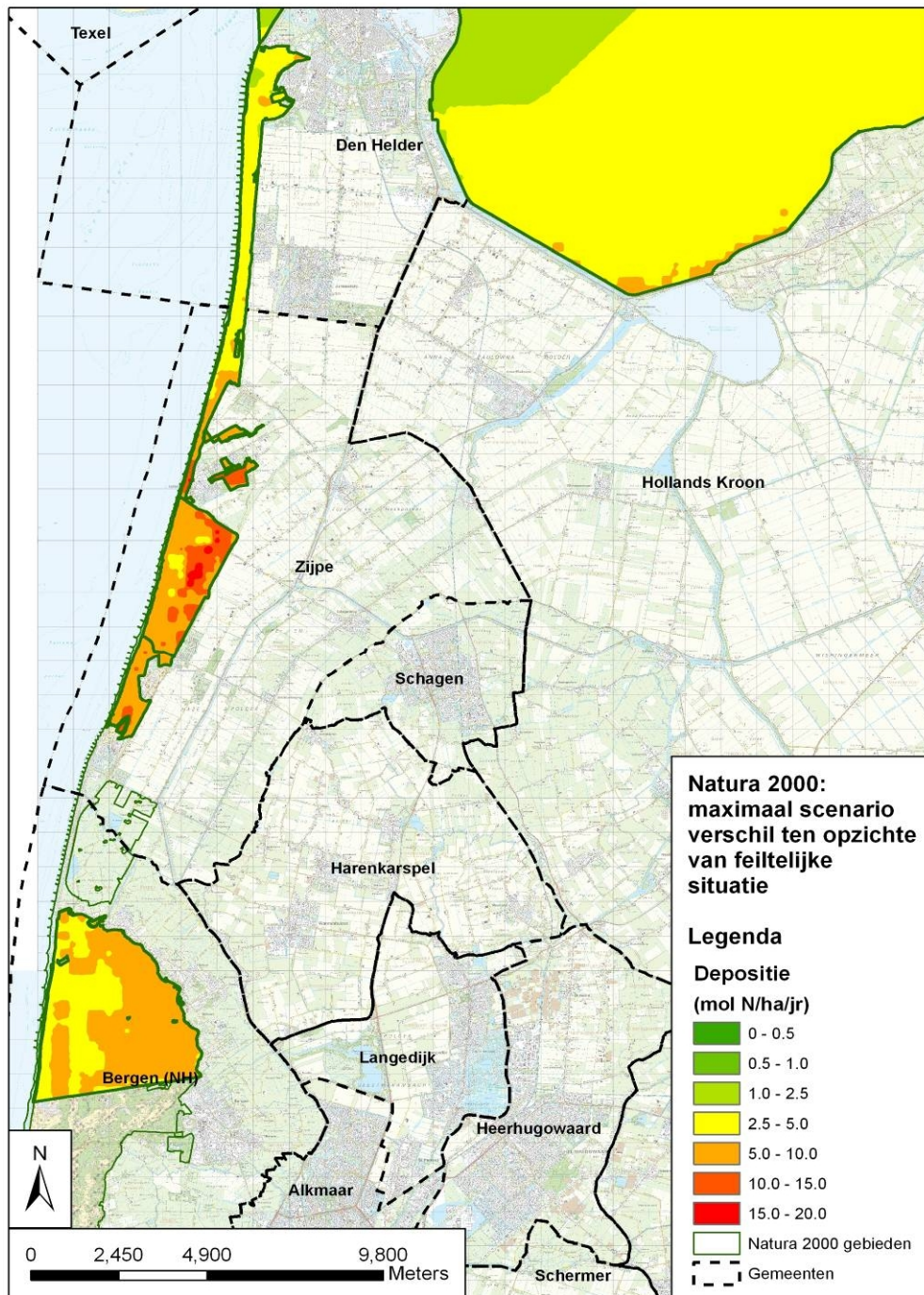
De Provincie Noord-Holland hanteert de methode 'Jaspers' (2010), deze methode hanteert een grenswaarde van 0,5% van de kritische depositiewaarde. Bij een toename van de depositie op een habitat die onder deze grenswaarde ligt, geldt dat deze niet meer afzonderlijk meetbaar is en derhalve dat de ecologische effecten hiermee niet meer herleidbaar zijn tot deze bron. Het realistisch scenario resulteert in maximaal 2.5 mol toename in het Zwanenwater & Pettemerduinen. De laagste KDW in het gebied met deze toename betreft H6230 Heischrale graslanden met 830 mol N/ha/j (zie ook bijlage 5-1). Deze toename is kleiner dan 0.5%, te weten 0.3 %. Conform de methode Jaspers die de Provincie Noord-Holland hanteert is deze toename niet meetbaar en zijn ecologische effecten niet herleidbaar tot de bron en resulteert dit voornemen dan ook niet in significante negatieve effecten op het Natura 2000-gebied.

Figuur 4.2: Vershilkaart realistisch scenario ten opzichte van feitelijke situatie

Natura 2000: Voornemen, maximum versus realistisch scenario

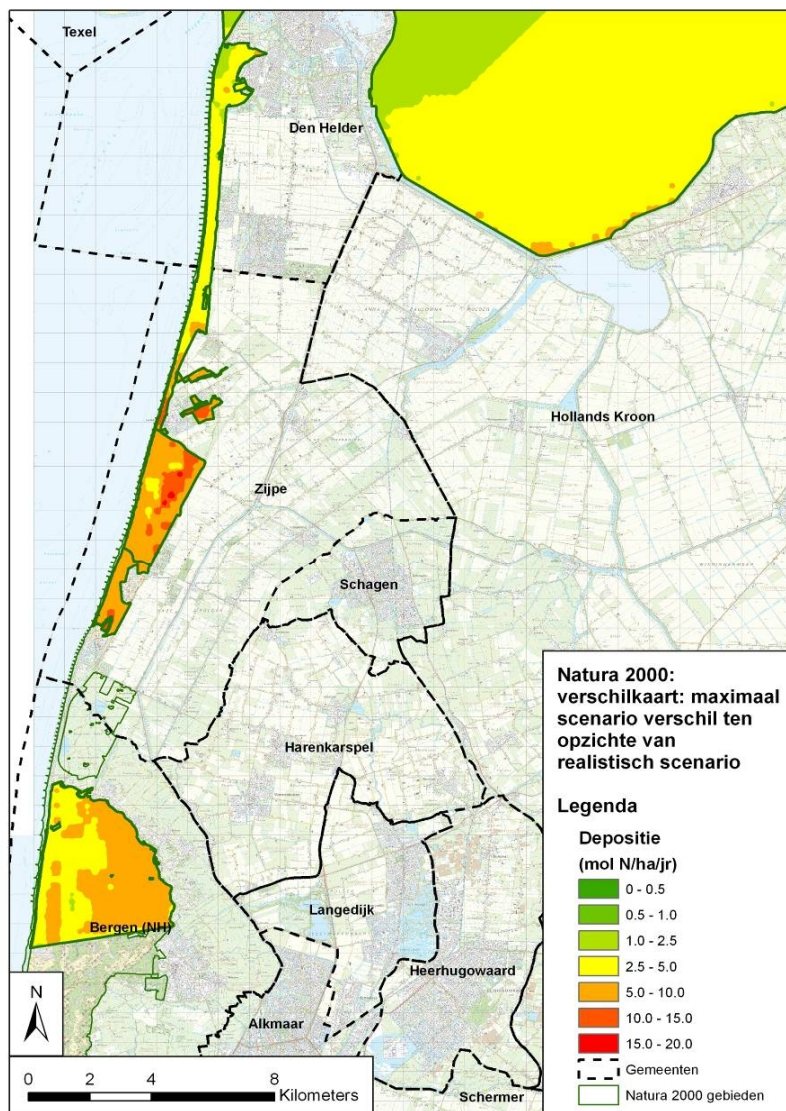
In dit scenario zal de depositie in alle gebieden verder oplopen. De toename van de depositie varieert grotendeels tussen de 2,5 en 10 mol N per hectare per jaar. Lokaal zal de depositie toename groter zijn (gelegen tussen de 10 en 15 mol). De toename ligt ver boven de 0.5 % van het meest kritische habitatype.

Figuur 4-3 Maximaal scenario ten opzichte van feitelijke situatie

Natura 2000: Voornemen, maximum versus huidige situatie

In dit scenario zal de bijdrage van de veehouderij in Schagen aan de depositie in alle gebieden toenemen ten opzichte van de huidige situatie. Voor grote delen van het gebied Zwanenwater & Pettemerduinen en Schoorlse Duinen zal de depositie toenemen met 5 tot 10 mol N per hectare per jaar. Ter hoogte van het gebied Duinen van Den Helder en Callantsoog zal de depositie als gevolg van maximale invulling van het voorgenomen bestemmingsplan stijgen tussen de 2,5 en 5 mol N per hectare per jaar. Zeer lokaal in het Zwanenwater & Pettemerduinen stijgt de depositie met 15 tot 20 mol N per hectare per jaar. Deze toename is gezien de afstand tussen het gebied en gemeente Schagen niet rechtstreeks toe te schrijven aan 1 bedrijf. Naar verwachting wordt de toename veroorzaakt door de (fictieve) omschakeling van de paardenhouderij gelegen aan de Oudedijk 3, de fictieve groei van de melkveebedrijven gelegen aan Burghornerweg 6 en 8, de groei van Ekovar aan de Westfriesedijk 1 en de omschakeling van het akkerbouw bedrijf aan de Keins 1. De toename van de depositie ligt (ver) boven de 0.5 % van de meest KDW, significante gevolgen door dit voornemen op de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebied Zwanenwater & Pettemerduinen, Schoorlse Duinen en Duinen Den Helder & Callantsoog zijn niet uitgesloten.

Figuur 4.4 Maximaal scenario ten opzichte van realistisch scenario

4.3 Conclusies en aanbevelingen

In het voorgaande is aangegeven dat het voorgenomen bestemmingsplan niet voldoet aan de voorwaarden die de natuurbeschermingswet stelt. Het voorgenomen plan is daardoor juridisch gezien niet zondermeer uitvoerbaar. Er dient daarom gezocht te worden naar een alternatief dat wel voldoet aan de voorwaarde, dat significante gevolgen voor de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden zijn uitgesloten.

Daarnaast is geconstateerd, dat er op het landschap duidelijk negatieve gevolgen kunnen optreden. Deze staan de uitvoerbaarheid van het plan juridisch gezien niet onmiddellijk in de weg, maar gelet op het belang dat in het beleid (ook het gemeentelijke beleid) wordt gehecht aan landschappelijke waarden is het gewenst om na te gaan of ook deze mogelijke effecten kunnen worden beperkt.

Om aan beide bovengenoemde bezwaren tegemoet te komen, is een zogenaamd 'natuur en landschapsalternatief' ontwikkeld. Dit alternatief geeft nadere 'spelregels' om negatieve effecten op de Natura 2000-gebieden te voorkomen en effecten op het landschap verder te beperken. Onderstaand wordt ingegaan op de spelregels beperkingen effecten natuur.

4.3.1 Spelregels beperking effecten natuur

Voor het bestemmingsplan dient een systematiek te worden gevonden, die feitelijk tenminste een 'stand still' van de stikstofdepositie door de veehouderij tot gevolg heeft.

Binnen dit uitgangspunt zou bijvoorbeeld ruimte kunnen worden gevonden voor nieuwe ontwikkelingen door actieve stopzetting van bedrijven nabij de gevoelige Natura 2000-gebieden (duingebieden), of door verplaatsing van bedrijven nabij deze gebieden. In het geval van Schagen is een dergelijke optie echter niet aan de orde. De gemeente is relatief klein en ligt op een zodanige afstand van de Natura 2000-gebieden met voor stikstofdepositie gevoelige habitats (de duinen), dat zonering praktisch geen zin heeft. Daar komt bij dat het gaat om grondgebonden bedrijven, die door hun aard moeilijk zijn te verplaatsen. Wel kan het zijn dat in de toekomst door concentratie en schaalvergroting lokaal bedrijven worden samengevoegd. In zo'n geval kan concentratie op het bedrijf op grotere afstand van de betreffende gebieden voordelen bieden. Dit kan in voorkomende gevallen per individueel geval worden beoordeeld.

Het opnemen van spelregels in het bestemmingsplan, die er per bedrijf op toezien dat bij uitbreiding van het aantal dierplaatsen geen toename van de stikstofdepositie in daarvoor gevoelige habitats in Natura 2000-gebieden optreedt lijkt wel mogelijk. Het betreffende bedrijf kan dat bereiken met bijvoorbeeld een combinatie van de volgende maatregelen:

- indien uitbreiding gepaard gaat met stopzetting van een ander bedrijf, waardoor nieuwe dierplaatsen op een grotere afstand van de Natura 2000-gebieden worden gerealiseerd (saldering op stikstofdepositie: het opheffen of verminderen van depositie ten gevolge van het ene bedrijf, gecombineerd met een toename door uitbreiding op het andere bedrijf, waarbij de totale depositie op de gevoelige habitats niet toeneemt);
- en/of emissiearmere stallen toepassen: hiervoor bestaan ook voor de melkrundveehouderij steeds meer mogelijkheden;

Op grond van het voorgaande wordt er van uitgegaan dat in het natuur- en landschapsalternatief uitbreiding van dierverblijven niet 'bij recht' mogelijk is, maar alleen bij afwijking (binnen het in het bestemmingsplan opgenomen bouwperceel) dan wel bij wijziging, en in beide gevallen met toepassing van de volgende 'spelregel':

Uitbreiding of nieuwbouw van dierverblijven, dan wel het realiseren van nieuwe dierplaatsen in bestaande dierverblijven is alleen mogelijk indien is aangetoond dat significant negatieve gevolgen voor de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden zijn uitgesloten.

De regel is vooral bedoeld om mogelijke effecten van toename van stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden te voorkomen, maar is ruimer gesteld, omdat in principe alle mogelijke gevolgen in aanmerking moeten worden genomen. Op deze wijze kunnen tevens effecten op Natura 2000 gebieden, die gelegen zijn op grotere afstand (meer dan 10 km) worden uitgesloten.

Indien het toepassen van de wijzigingsmogelijkheid van B&W, die in het plan is opgenomen, is de bedoelde 'spelregel' een aanvulling op de regels hiervoor in het voorgenomen bestemmingsplan.

Referenties

Dobben H. van en A. van Hinsberg (2008), Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden, Alterra Wageningen

Velders, G.J.M., Aben, J.M.M., Jaarsveld, van, J.A., Pul, van, W.A.J., Vries, de, W.J., Zanten, van, M.C. (2010) Grootschalige stikstofdepositie in Nederland. Herkomst en ontwikkeling in de tijd, PBL

Natura 2000-doelen in de Noordzeekustzone Van doelen naar opgaven voor natuurbescherming Robbert Jak, Jacqueline Tamis Imares Wageningen UR. Imares 2011; Rapport C050/11

Atlas Natura 2000 Kustgebieden van Noord-Holland' van 't Veer & Hoogeboom, 2010).

Jaspers., H, et al 2010. Het slot en de sleutel Stikstofdepositie en natuur. Toet 01 10

Websites:

www.rivm.nl/nl/themasites/gcn

www.pbl.nl

www.synbiosys.alterra.nl

5 Bijlage: Achtergrondgegevens per Natura 2000-gebied

5.1 Zwanenwater & Pettemerduinen

Ten zuiden van Callantsoog ligt een uitgestrekt duingebied dat tot Petten doorloopt. Het noordelijke deel hiervan is het Zwanenwater. Het Zwanenwater is een vrijwel ongeschonden landschap van overwegend kalkarme duinen met vochtige en drassige valleien. In het centrum liggen twee uitgestrekte duinmeren. Beide meren worden omringd door een brede strook moerasland. In sommige van de vochtige duinvalleien en plaatselijk op de oevers van de meren treedt laagveenvorming op. Achter de zeereep in het zuidelijke deel, de Pettemerduinen, liggen goed ontwikkelde duinvalleien, zoals de Korfwateren, en droge duinen. Door de grote variatie in milieutypen in het gebied, variërend van droog tot zeer nat en van kalkrijk tot kalkarm, is een grote verscheidenheid van vegetatietypen aanwezig waarin tal van zeldzame plantensoorten voorkomen. De kalkarme droge duinen van met name het Zwanenwater herbergen een oppervlakte duinheide. Het gebied is ontstaan nadat omstreeks 1600 het zeegat Zijpe werd afgesloten. Door deze afsluiting kon duinvorming optreden, eerst aan de oostzijde van de aanwezige strandwal, later ook aan de westzijde. Tussen beide duinenrijen ontstond een duinvallei. De westelijke duinenrij is tot aan de dag van vandaag onderhevig aan verstuing. Er is dan ook een ingewikkeld complex ontstaan van secundaire valleien en paraboolduinen, die elkaar op vele manieren overlappen en doorkruisen.

Dit gebied is door de minister van LNV (nu EL&I) op 8 januari 2007 gepubliceerd. De ter inzage legging duurde van 9 januari 2007 tot en met 19 februari 2007. Het is nog niet bekend wanneer het gebied definitief aangewezen wordt (Bron. Min EL&I).

Kernopgaven;

1. Opgave landschappelijke samenhang en interne compleetheid

(Duinen)Samenhangend landschap met aantal gradiënten en mozaïeken door versterken van noord-zuid gradiënt en samenhang daarbinnen, herstel gradiënt van zeereep-binnenduintrand: droog-nat, meer of minder wind, meer of minder zout, jong-oud, 3) behoud en herstel van mozaïeken: open-dicht, hoog-laag, behoud en herstel van rust en donker voor fauna en het versterken

2. Grijze duinen

Uitbreiding en herstel kwaliteit van grijze duinen *H2130, ook als habitat van tapuit A277, velduil A222 en blauwe kiekendief A082, door tegengaan vergrassing en verstruweling.

3. Open vochtige duinvalleien (incl. vochtige duinbossen)

Behoud oppervlakte en herstel kwaliteit van vochtige duinvalleien (kalkrijk) H2190_B. Behoud vochtige duinvalleien H2190 als habitat van roerdomp A021, lepelaar A034, blauwe kiekendief A082, velduil A222, noordse woelmuis *H1340, nauwe korfslak H1014 en groenknolorchis H1903 (vergroting oppervlakte is vrijwel overal gedaan). Op Terschelling en Schiermonnikoog meer ruimte voor duinbossen (vochtig) H2180_B.

4. Graslanden

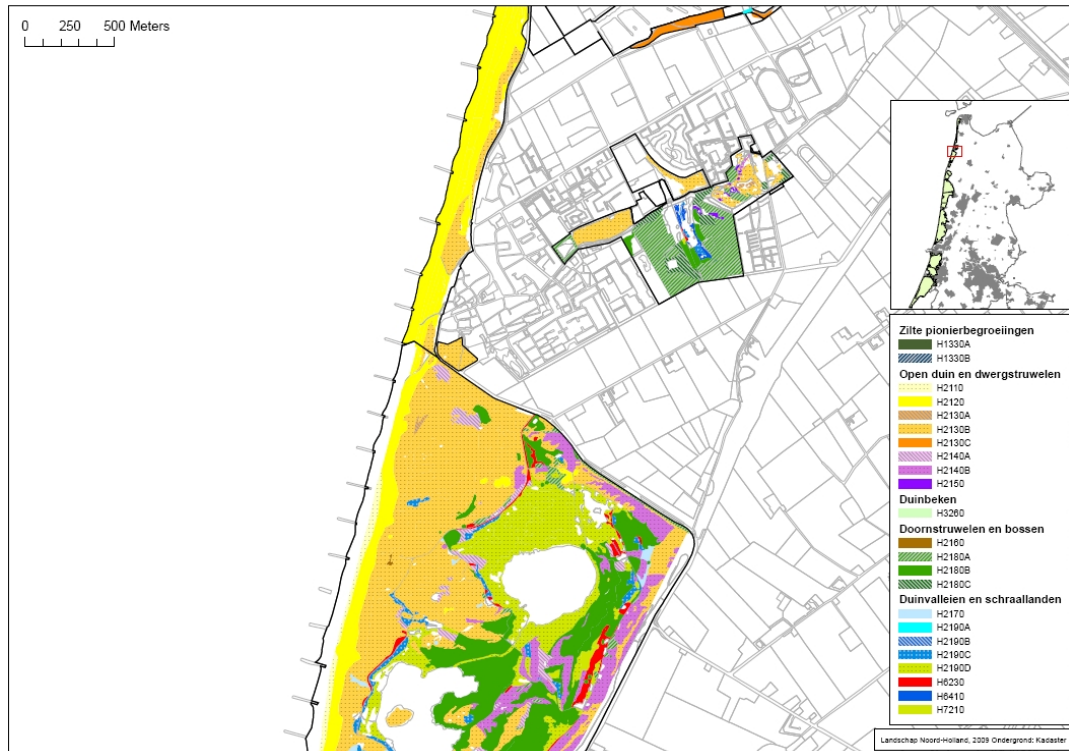
Ontwikkeling heischrale graslanden *H6230, grijze duinen (heischraal) *H2130_C en blauwgraslanden H6410 op kansrijke locaties.

Instandhoudingsdoelstellingen

		SVI Landelij k	Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.	Draagkr acht aantal vogels	Draagkrac ht aantal paren
Habitattypen							
H2120	Witte duinen	-	=	>			
H2130B	*Grijze duinen (kalkarm)	--	>	>			
H2130C	*Grijze duinen (heischraal)	--	>	>			
H2140A	*Duinheiden met kraaihei (vochtig)	-	=	=			
H2140B	*Duinheiden met kraaihei (droog)	-	=	=			
H2170	Kruipwilgstruwelen	+	=	=			
H2180A	Duinbossen (droog)	+	=	=			
H2180B	Duinbossen (vochtig)	-	=	=			
H2190A	Vochtige duinvalleien (open water)	-	>	>			
H2190C	Vochtige duinvalleien (ontkalkt)	-	=	=			
H2190D	Vochtige duinvalleien (hoge	-	=	=			
H6230	*Heischrale graslanden	--	>	=			
H7210	*Galigaanmoerassen	-	=	=			
Broedvogels							
A017	Aalscholver	+	=	=			300
A021	Roerdomp	--	=	=			2
A034	Lepelaar	+	=	=			70
A183	Kleine Mantelmeeuw	+	=	=			100
A277	Tapuit	--	>	>			20
Niet-broedvogels							
A042	Dwerggans	--	=	=		20	
A056	Slobeend	+	=	=		90	

Legenda

W Kernopgave met wateropgave
 Landelijke Staat van Instandhouding (-- zeer ongunstig; - matig ongunstig, + gunstig)
 = Behoudsdoelstelling
 > Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
 =(<) Ontwerp-aanwijzingsbesluit heeft 'ten gunste van' formulering

Bijlage kaart 5-1; Habitattype kaart van het noordelijk deel Natura 2000-gebied 'Zwanenwater & Pettemerduinen' (van 't Veer & Hoogeboom, 2009).

Bijlage kaart 5-2; Habitattype kaart van het zuidelijk deel Natura 2000-gebied Zwanenwater & Pettemerduinen (van 't Veer & Hoogeboom, 2009).

5.2 Duinen Den Helder - Callantsoog

Het gebied Duinen Den Helder - Callantsoog bestaat van noord naar zuid uit de Grafelijkheidsduinen en de Donkere Duinen, de Noordduinen (de strook tussen Den Helder en Callantsoog) en enkele nollenterreintjes en het Kooibosch ten oosten van het Callantsoog. Het noordelijk deel en de nollen zijn restanten van voormalige eilanden. In het noordelijk deel verandert het landschap van west naar oost van de zeereepduinen via een sterk geaccidenteerd landschap met valleicomplexen naar een bosrijke binnenduinrand. Over een groot deel van de duinen ontbreekt een binnenduinrand, hierdoor is een abrupte hoge steile overgang van duinen naar polders aanwezig. Het gebied heeft goed ontwikkelde duingraslanden. In 1995 is in de Grafelijkheidsduinen een natte duinvallei hersteld en langs de randen uitgebreid. In de Noordduinen zijn in de afgesnoerde strandvlakte bij het Botgat vochtige duinvalleien aanwezig. De nollen behoren tot de Oude Duinen; hier zijn duingraslanden aanwezig.

Dit gebied is door de minister van LNV (nu EL&I) op 8 januari 2007 gepubliceerd. De terinzagelegging duurde van 9 januari 2007 tot en met 19 februari 2007. Het is nog niet bekend wanneer het gebied definitief aangewezen wordt.

Kernopgaven;

1. *Opgave landschappelijke samenhang en interne compleetheid (Duinen)*

Samenhangend landschap met aantal gradiënten en mozaïeken door versterken van noord-zuid gradiënt en samenhang daarbinnen, herstel gradiënt van zeereep-binnenduinrand: droog-nat, meer of minder wind, meer of minder zout, jong-oud, 3) behoud en herstel van mozaïeken: open-dicht, hoog-laag, behoud en herstel van rust en donker voor fauna en het versterken samenhang met Noordzee, Wadden en Delta én met Meren en Moerassen

2. *Grijze duinen*

Uitbreiding en herstel kwaliteit van grijze duinen *H2130, ook als habitat van tapuit A277, velduil A222 en blauwe kiekendief A082, door tegengaan vergrassing en verstruweling.

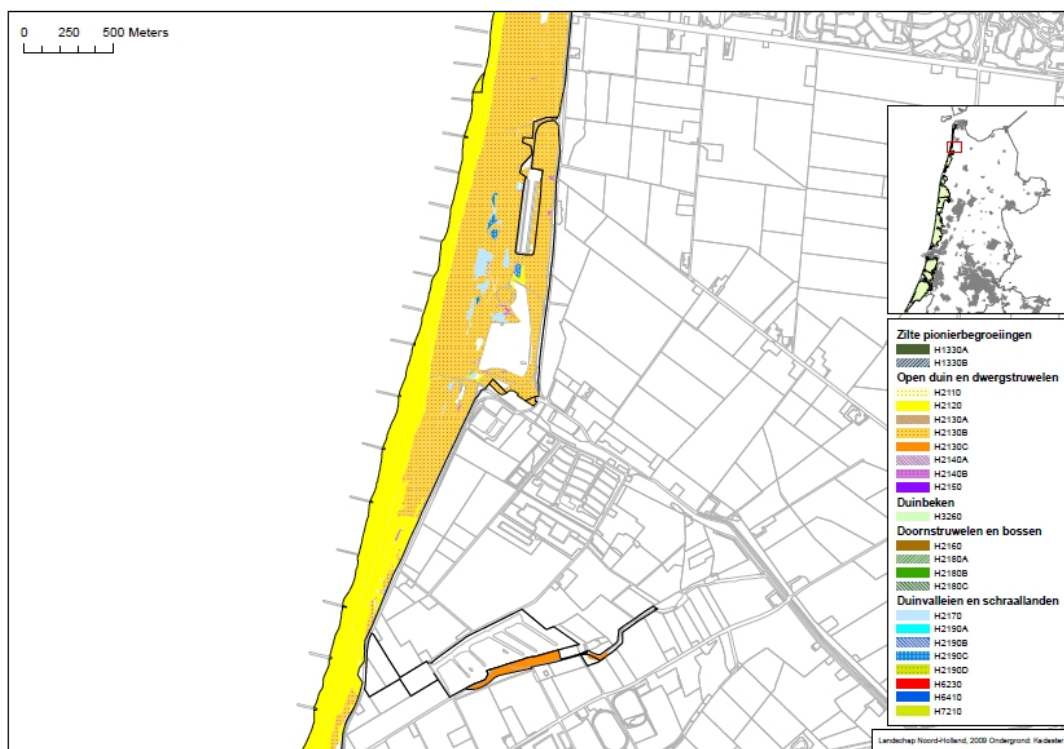
3. *Open vochtige duinvalleien (incl. vochtige duinbossen)*

Behoud oppervlakte en herstel kwaliteit van vochtige duinvalleien (kalkrijk) H2190_B. Behoud vochtige duinvalleien H2190 als habitat van roerdomp A021, lepelaar A034, blauwe kiekendief A082, velduil A222, noordse woelmuis *H1340, nauwe korfslak H1014 en groenknolorchis H1903 (vergroting oppervlakte is vrijwel overal gedaan). Op Terschelling en Schiermonnikoog meer ruimte voor duinbossen (vochtig) H2180_B.

4. *Graslanden*

Ontwikkeling heischrale graslanden *H6230, grijze duinen (heischraal) *H2130_C en blauwgraslanden H6410 op kansrijke locaties.

Instandhoudingsdoelstellingen		SVI Landelijk	Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Draagkr acht # paren	Kernopgaven	
Habitattypen							
H2120	Witte duinen	-	=	>		2.02, 2	
H2130B	*Grijze duinen (kalkarm)	--	=	=		2.02, 2	2.06, W
H2130C	*Grijze duinen (heischraal)	--	=	=			
H2140A	*Duinheiden met kraaihei (vochtig)	-	= (<)	=			
H2140B	*Duinheiden met kraaihei (droog)	-	=	=			
H2160	Duindoornstruwelen	+	=	=			
H2170	Kruipwilgstruwelen	+	>	>			
H2180B	Duinbossen (vochtig)	-	=	=			
H2190A	Vochtige duinvalleien (open water)	-	>	>		2.05, W	
H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	-	>	>		2.05, W	
H2190C	Vochtige duinvalleien (ontkalkt)	-	>	>		2.05, W	
H2190D	Vochtige duinvalleien (hoge)	-	>	>		2.05, W	
H6410	Blauwgraslanden	--	>	>		2.06, W	
Broedvogels							
A277	Tapuit	--	>	>	30	2.02, 2	
Legenda		Zie tabel Zwanenwater en Pettemerduinen					

Bijlage kaart 5-3; Habitattype kaart van het zuidelijk deel van het Natura 2000-gebied 'Duinen Den Helder en Callantsoog' (van 't Veer & Hoogeboom, 2009).

5.3 Abtskolk & De Putten

Het aangewezen gebied maakt deel uit van de Zijpe- en Hazepolder en de Vereenigde Harger- en Pettemerpolder. De Zijpe- en Hazepolder is een droogmakerij die is drooggelegd aan het eind van de 16e eeuw. De polder is in afdelingen verdeeld vanwege hoogteverschillen tussen de delen van het drooggevalen land. Elke afdeling werd met een letter van het alfabet aangeduid en had voor bemaling zijn eigen windmolen. De Vereenigde Harger- en Pettemerpolder is enkele tientallen jaren later drooggelegd. De opening in de duinenrij tussen Petten en Camperduin is eind 16e eeuw definitief gedicht maar de Hondsbossche Zeewering is in zijn huidige vorm in 1870 gereed gekomen. Tengevolge van kleiwinning in de jaren vijftig en zeventig van de vorige eeuw zijn respectievelijk de plassen van De Putten en de Abtskolk ontstaan. Het gebied bestaat verder overwegend uit grasland. De Zijpe- en Hazepolder heeft een rechtlijnige verkaveling terwijl het slotenpatroon in de Vereenigde Harger- en Pettemerpolder een minder regelmatig karakter heeft.

Het ontwerpbesluit tot aanwijzing van Abtskolk en De Putten als Vogelrichtlijngebied heeft begin 2006 ter inzage gelegen. De voorgenomen aanwijzing vloeit voort uit uitspraken van de Raad van State uit maart en december 2004. Deze procedure loopt apart van de inspraakprocedures van de overige Natura 2000-gebieden. Definitieve aanwijzing heeft plaatsgevonden op 17 februari 2010. De beroepsprocedure liep van 18 februari 2010 tot 1 april 2010 (Bron. Min El&I).

Kernopgaven;

1. *Opgave landschappelijke samenhang en interne compleetheid (Meren en moerassen)*

Behoud en herstel van samenhang tussen slaapplekken en foerageergebieden in het bijzonder voor grasetende watervogels en meervleermuizen (de belangrijkste kraamkamerfunctie en slaapfunctie van de meervleermuis ligt vooral in gebouwen buiten de Natura 2000 gebieden). Voor afgesloten zeearmen en randmeren behoud van de specifieke betekenis van de verschillende onderdelen voor habitattypen en vogels. Herstel van mozaïek van verlandingsstadia van open water tot moerasbos en herstel van gradiënt watertypen (inclusief brak) met name in het deellandschappen Laagveen.

Instandhoudingsdoelstellingen		SVI Landelijk	Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.	Draagkracht aantal vogels
Niet-broedvogels						
A042	Dwerggans	--	=	=		20
Legenda	Zie tabel Zwanenwater en Pettemerduinen					

5.4 Noordzeekustzone

Het zandige kustgebied langs de Noordzee bestaat uit kustwateren, ondiepten, enkele zandbanken (onder andere Noorderhaaks) en de stranden van noordelijk Noord-Holland en de Waddeneilanden. Permanent met zeewater overstroomde zandbanken komen met name voor in de buitendelta's van de zeegaten tussen de Waddeneilanden.

Dit gebied is op 26 februari 2009 door de minister van LNV definitief aangewezen als Natura 2000-gebied. Op 13 april 2010 heeft de minister een ontwerpwijzigingsbesluit gepubliceerd voor Noordzeekustzone. Dit besluit is definitief vastgesteld door de staatssecretaris op 30 december 2010. De beroepstermijn loopt van 18 maart tot en met 28 april 2011.

Kernopgaven;

1. Opgave landschappelijke samenhang en interne compleetheid (Noordzee, Waddenzee en Delta)

Behoud of herstel ruimtelijke samenhang diep water, kreken, geulen, ondiep water, platen, kwelders of schorren, stranden en bijbehorende sedimentatie- en erosieprocessen. Behoud openheid, rust en donkerte. Voor vogels betekent dit voldoende rust en ruimte om te foerageren en voldoende rustige hoogwatervluchtplaatsen op korte afstand van foerageergebieden in het intergetijdengebied.

2. Overstroomde zandbanken

Behoud zee-ecosysteem met permanent overstroomde zandbanken (Noordzee-kustzone) H110_B, als habitat voor zwarte zee-eend A065, roodkeelduiker A001, topper A062 en eider A063, met bodems van verschillende ouderdom en meer natuurlijke opbouw van vispopulaties

3. Zeesoogdieren

Verbetering kwaliteit leefgebied zeezoogdieren.

4. Rust- en foerageergebieden

Behoud slikken en platen voor rustende en foeragerende niet-broedvogels zoals voor bonte strandloper A149, rosse grutto A157, scholekster A130, kanoet A143, steenloper A169 en eider A063 en rustgebieden voor gewone zeehond H1365 en grijze zeehond H1364

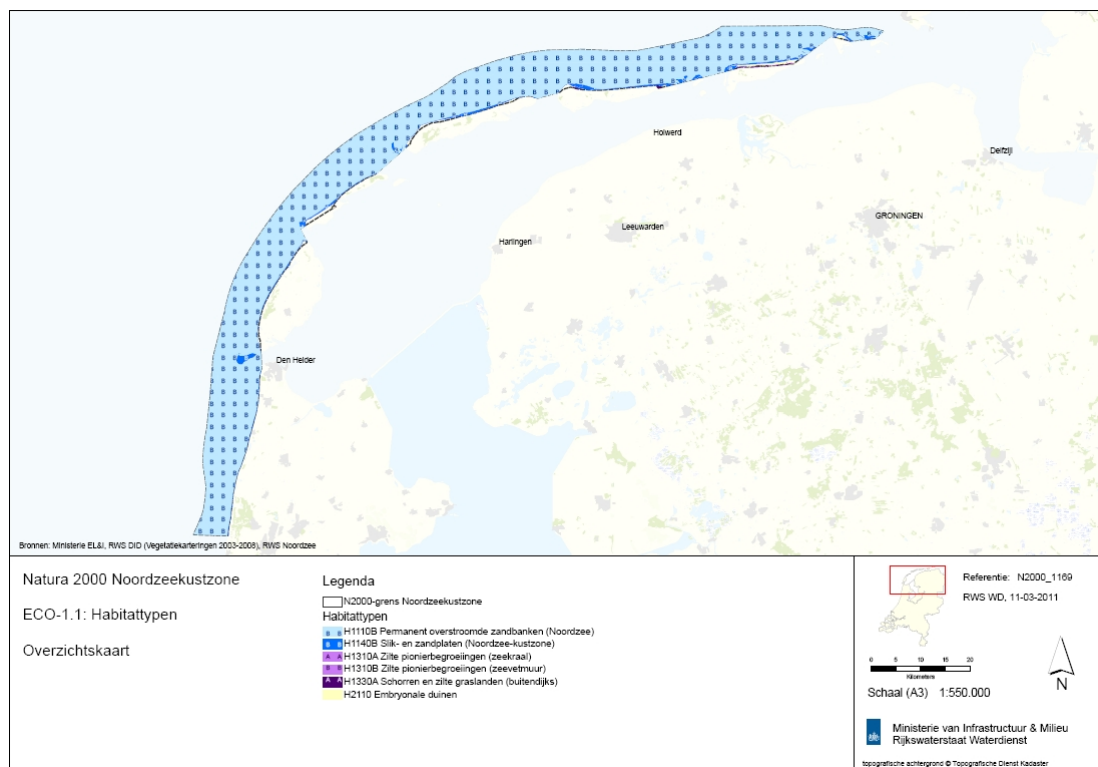
5. Voortplantingshabitat

Behoud ongestoorde rustplaatsen en optimaal voortplantingshabitat (waaronder embryonale duinen H2110) voor bontbekplevier A137, strandplevier A138, kluut A132, grote stern A191 en dwergstern A195, visdief A193 en grijze zeehond H1364.

Instandhoudingsdoelstellingen

		SVI Landelijk	Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.	Draagkr. # vogels	Draagkrac ht # paren
Habitattypen							
H1110B	Permanent overstroomde zandbanken	-	=	>			
H1140B	Slik- en zandplaten	+	=	=			
H1310A	Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)	-	=	=			
H1310B	Zilte pionierbegroeiingen (zeevetmuur)	+	=	=			
H1330A	Schorren en zilte graslanden	-	=	=			
H2110	Embryonale duinen	+	=	=			
H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	-	=	=			
Habitatsoorten							
H1095	Zeeprk	-	=	=	>		
H1099	Rivierprk	-	=	=	>		
H1103	Fint	--	=	=	>		
H1351	Bruinvis	--	=	=	=		
H1364	Grijze zeehond	-	=	=	=		
H1365	Gewone zeehond	+	=	=	=		

Broedvogels						
A137	Bontbekplevier	-	=	=		20
A138	Strandplevier	--	>	>		30
A195	Dwergstern	--	>	>		20
Niet-broedvogels						
A001	Roodkeelduiker	-	=	=	behoud	
A002	Parelduiker	?	=	=	behoud	
A017	Aalscholver	+	=	=	1900	
A048	Bergeend	+	=	=	520	
A062	Toppereend	--	=	=	behoud	
A063	Eider	--	=	=	26200	
A065	Zwarte zee-eend	-	=	=	51900	
A130	Scholekster	--	=	=	3300	
A132	Kluut	-	=	=	120	
A137	Bontbekplevier	+	=	=	510	
A141	Zilverplevier	+	=	=	3200	
A143	Kanoet	-	=	=	560	
A144	Drieteenstrandloper	-	=	=	2000	
A149	Bonte strandloper	+	=	=	7400	
A157	Rosse grutto	+	=	=	1800	
A160	Wulp	+	=	=	640	
A169	Steenloper	--	=	=	160	
A177	Dwergmeeuw	-	=	=	behoud	
Legenda		Zie tabel Zwanenwater en Pettemerduinen				

Bijlage kaart 5-4; Habitatype kaart van de Noordzeekustzone (Imares 2011; Natura 2000-doelen in de Noordzeekustzone Van doelen naar opgaven voor natuurbescherming Robbert Jak, Jacqueline Tamis Imares Wageningen UR. Rapport C050/11)

5.5 De Waddenzee

De Waddenzee bestaat uit een complex van diepe geulen en ondiep water met zand- en slibbanken waarvan grote delen bij eb droog vallen. Deze banken worden doorsneden door een fijn vertakt stelsel van geulen. Langs het vasteland en de eilanden liggen verspreid kweldergebieden, die door grote verschillen in vocht- en zoutgehalte bijdragen aan een zeer diverse flora en vegetatie. Enkele voorbeelden hiervan zijn de Boschplaat op Terschelling en Neerlands Reid op Ameland, waar op de overgang naar het duingebied bijzondere kweldervegetaties aanwezig zijn. Er is een nagenoeg ongestoorde hydrodynamiek en geomorfologie aanwezig, waarin natuurlijke processen zorgen voor instandhouding en ontwikkeling van karakteristieke ecotopen en habitats en de grenzen van land en water voortdurend wijzigen.

De Waddenzee is op 26 februari 2009 door de minister van LNV (nu EL&I) definitief aangewezen als Natura 2000-gebied.

Kernopgaven;

1. *Opgave landschappelijke samenhang en interne compleetheid (Noordzee, Waddenzee en Delta)*

Behoud of herstel ruimtelijke samenhang diep water, kreken, geulen, ondiep water, platen, kwelders of schorren, stranden en bijbehorende sedimentatie- en erosieprocessen. Behoud openheid, rust en donkerte. Voor vogels betekent dit voldoende rust en ruimte om te foerageren en voldoende rustige hoogwatervluchtplaatsen op korte afstand van foerageergebieden in het intergetijdengebied.

2. *Overstroomde zandbanken & biogene structuren*

Verbetering kwaliteit permanent overstroomde zandbanken (getijdengebied) H110_A o.a. met biogene structuren met mossels. Tevens van belang als leefgebied voor eider A063 en zwarte zeeëend A065 en als kraamkamer voor vis.

3. *Zoet-zout overgangen Waddengebied*

Herstel zoet-zout overgangen (bijvoorbeeld via spuiregime en vistrappen) i.h.b. visintrek Afsluitdijk, Westerwoldse Aa en Lauwersmeer/ Reitdiep in relatie tot Drentsche Aa (rivierprik H1099).

4. *Achterland fint*

Behoud van verbinding met Schelde en Eems ten behoeve van paaifunctie voor fint H1103 in België en Duitsland.

5. *Rust- en foerageergebieden*

Behoud slikken en platen voor rustende en foeragerende niet-broedvogels zoals voor bonte strandloper A149, rosse grutto A157, scholekster A130, kanoet A143, steenloper A169 en eider A063 en rustgebieden voor gewone zeehond H1365 en grijze zeehond H1364

6. *Voortplantingshabitat*

Behoud ongestoorde rustplaatsen en optimaal voortplantingshabitat (waaronder embryonale duinen H2110) voor bontbekplevier A137, strandplevier A138, kluut A132, grote stern A191 en dwergstern A195, visdief A193 en grijze zeehond H1364. Diversiteit schorren en kwelders Behoud (Waddenzee) en herstel (Delta) van schorren en zilte graslanden (buitendijks) H1330_A met alle successiestadia, zoet-zout overgangen, verscheidenheid in substraat en getijregime en mede als hoogwatervluchtplaats.

	Instandhoudingsdoelstellingen	SVI Landelijk	Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.	Draagkracht aantal vogels	Draagkracht aantal paren
Habitattypen							
H1110A	Permanent overstroomde zandbanken	-	=	>			
H1140A	Slik- en zandplaten (getijdengebied)	-	=	>			
H1310A	Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)	-	=	=			
H1310B	Zilte pionierbegroeiingen (zeevetmuur)	+	=	=			
H1320	Slijkgrasvelden	--	=	=			
H1330A	Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	-	=	>			
H1330B	Schorren en zilte graslanden (binnendijks)	-	=	=			
H2110	Embryonale duinen	+	=	=			
H2120	Witte duinen	-	=	=			
H2130A	*Grijze duinen (kalkrijk)	-	=	=			
H2130B	*Grijze duinen (kalkarm)	--	=	>			
H2160	Duindoornstruwelen	+	=	=			
H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	-	=	=			
Habitatsoorten							
H1014	Nauwe korfslak	-	=	=	=		
H1095	Zeeprk	-	=	=	>		
H1099	Rivierprk	-	=	=	>		
H1103	Fint	--	=	=	>		
H1364	Grijze zeehond	-	=	=	=		
H1365	Gewone zeehond	+	=	=	>		
Broedvogels							
A034	Lepelaar	+	=	=			430
A063	Eider	--	=	>			5000
A081	Bruine Kiekendief	+	=	=			30
A082	Blauwe Kiekendief	--	=	=			3
A132	Kluut	-	=	>			3800
A137	Bontbekplevier	-	=	=			60
A138	Strandplevier	--	>	>			50
A183	Kleine Mantelmeeuw	+	=	=			19000
A191	Grote stern	--	=	=			16000
A193	Visdief	-	=	=			5300
A194	Noordse Stern	+	=	=			1500
A195	Dwergstern	--	>	>			200
A222	Velduil	--	=	=			5
Niet-broedvogels							
A005	Fuut	-	=	=		310	
A017	Aalscholver	+	=	=		4200	
A034	Lepelaar	+	=	=		520	
A037	Kleine Zwaan	-	=	=		1600	
A039b	Toendrarietgans	+	=	=		geen	
A043	Gauwe Gans	+	=	=		7000	
A045	Brandgans	+	=	=		36800	
A046	Rotgans	-	=	=		26400	
A048	Bergeend	+	=	=		38400	
A050	Smient	+	=	=		33100	
A051	Krakeend	+	=	=		320	
A052	Wintertaling	-	=	=		5000	
A053	Wilde eend	+	=	=		25400	
A054	Pijlstaart	-	=	=		5900	
A056	Slobeend	+	=	=		750	
A062	Toppereend	--	=	>		3100	
A063	Eider	--	=	>		90000-115000	
A067	Brilduiker	+	=	=		100	
A069	Middelste Zaagbek	+	=	=		150	
A070	Grote Zaagbek	--	=	=		70	
A103	Slechtvalk	+	=	=		40	
A130	Scholekster	--	=	>		140000-	

A132	Kluut	-	=	=	6700
A137	Bontbekplevier	+	=	=	1800
A140	Goudplevier	--	=	=	19200
A141	Zilverplevier	+	=	=	22300
A142	Kievit	-	=	=	10800
A143	Kanoet	-	=	>	44400
A144	Drieteenstrandloper	-	=	=	3700
A147	Krombekstrandloper	+	=	=	2000
A149	Bonte strandloper	+	=	=	206000
A156	Grutto	--	=	=	1100
A157	Rosse grutto	+	=	=	54400
A160	Wulp	+	=	=	96200
A161	Zwarte ruiter	+	=	=	1200
A162	Tureluur	-	=	=	16500
A164	Groenpootruiter	+	=	=	1900
A169	Steenloper	--	=	>	2300-3000
A197	Zwarte Stern	--	=	=	23000
Legenda		Zie tabel Zwanenwater en Pettemerduinen			

5.6 Schoorlse duinen

Het gebied Schoorlse Duinen beslaat een strook kalkarme (en plaatselijk kalkrijkere) duinen die ligt tussen Bergen en de Hondsbossche Zeewering. Hier bevinden zich de hoogste duinen van ons land, tot maximaal 58 m boven zeeniveau. Het is een gevarieerd en uitgestrekt duinlandschap dat reliëfrijk en landschappelijk zeer afwisselend is. In het westen liggen lagere zeereepduinen, gevolgd door een sterk geaccidenteerd landschap met uitgestrekte valleicomplexen, die over een grote oppervlakte zijn begroeid met dophei- en kraaiheivegetatie. De binnenduintrand is vrijwel geheel bebost. Een deel van deze bossen zijn oude loofbossen, een ander deel bestaat uit naaldbossen, die gezien de ouderdom en het lokaal voorkomen van zeldzame planten grote natuurwaarde hebben. In het zuidelijk deel lopen de boscomplexen door tot aan het buitenduin. In 1997 is ter hoogte van de Parnassivallei een kerf aangebracht in de 100-150 m brede zeereep om zeewaterinvloed tot in de binnenduinen terug te brengen.

Dit gebied is op 23 december 2009 door de minister van LNV (nu EL&I) definitief aangewezen als Natura 2000-gebied.

1. *Opgave landschappelijke samenhang en interne compleetheid (Duinen)*

Samenhangend landschap met aantal gradiënten en mozaïeken door versterken van noord-zuid gradiënt en samenhang daarbinnen, herstel gradiënt van zeereep-binnenduintrand: droog-nat, meer of minder wind, meer of minder zout, jong-oud, 3) behoud en herstel van mozaïeken: open-dicht, hoog-laag, behoud en herstel van rust en donker voor fauna en het versterken samenhang met Noordzee, Wadden en Delta én met Meren en Moerassen.

2. *Witte duinen en embryonale duinen*

Ruimte voor natuurlijke verstuing: witte duinen H2120 en embryonale duinen H2110 o.m. van belang als habitat voor kleine mantelmeeuw A183, dwergstern A195, bontbekplevier A137 en strandplevier A138.

3. *Duinheiden*

Behoud oppervlakte en kwaliteit duinheiden met kraaihei *H2140 en duinheiden met struikhei *H2150.

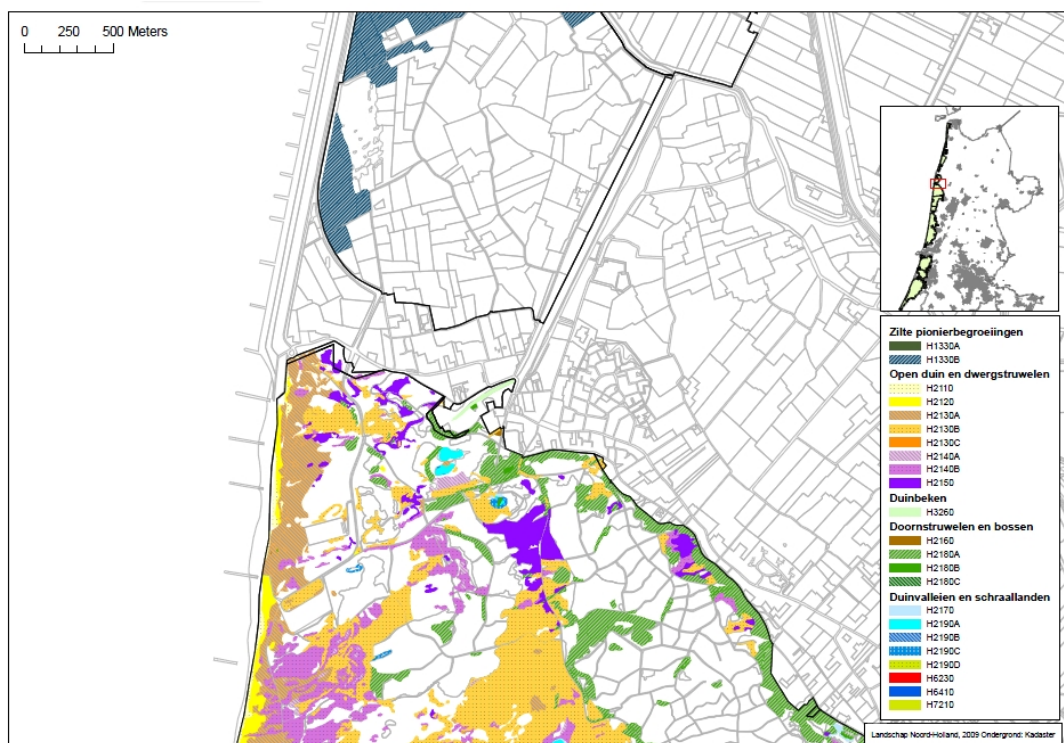
4. *Droge duinbossen*

Uitbreiding oppervlakte (ook in zeereep)6 en verbetering kwaliteit (structuurvariatie en soortenrijkdom) van duinbossen (droog) H2180_A.

5. *Duinbeken*

Herstel beken en rivieren met waterplanten (waterranonkels) H3260_A

	Instandhoudingsdoelstellingen	SVI Landelijk	Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.
Habitattypen					
H2110	Embryonale duinen	+	>	=	
H2120	Witte duinen	-	>	>	
H2130A	*Grijze duinen		=	=	
H2130B	*Grijze duinen	--	>	>	
H2140A	*Duinheiden met	-	= (<)	>	
H2140B	*Duinheiden met	-	=	>	
H2150	*Duinheiden met		=	=	
H2160	Duindoornstruwelen	+	=	=	
H2170	Kruipwilgstruwelen	+	=	=	
H2180A	Duinbossen (droog)	+	>	>	
H2180B	Duinbossen	-	=	=	
H2180C	Duinbossen		=	=	
H2190A	Vochtige		=	=	
H2190C	Vochtige	-	>	>	
H3260A	Beken en rivieren	-	>	>	

Bijlage kaart 5-5; Habitattype kaart van het noordelijke deel van het Natura 2000-gebied 'Schoorlse Duinen' (van 't Veer & Hoogeboom, 2009).